

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ ЗА КОРУПЦІЮ

ЩО ВАРТО ЗНАТИ ПРИВАТНОМУ СЕКТОРУ?

Методичні рекомендації щодо застосування положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб».

КИЇВ

2014

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДЕЯКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ УКРАЇНИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ДІЙ ЩОДО ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ВІЗОВОГО РЕЖИМУ ДЛЯ УКРАЇНИ СТОСОВНО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ»

ЗАГАЛЬНА РЕДАКЦІЯ:

РУСЛАН РЯБОШАПКА, ОЛЕКСІЙ ХМАРА

БРОШУРУ ПІДГОТОВЛЕНО TRANSPARENCY INTERNATIONAL УКРАЇНА В ПАРТНЕРСТВІ З МІНІСТЕРСТВОМ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ В РАМКАХ ВІДЗНАЧЕННЯ ДНІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В УКРАЇНІ 2014.

АВТОРИ ЩИРО ДЯКУЮТЬ ПОСОЛЬСТВУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В КИЄВІ ЗА ПІДТРИМКУ.

ДУМКИ, ВИСНОВКИ ЧИ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАЛЕЖАТЬ АВТОРАМ ЦЬОГО ВИДАННЯ І НЕ ОБОВ'ЯЗКОВО ВІДОБРАЖАЮТЬ ПОГЛЯДИ ПОСОЛЬСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В КИЄВІ.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ. КОРОТКИЙ ОГЛЯД СВІТОВИХ ПІДХОДІВ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	5
ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	9
ЩО ПОВИНЕН ЗНАТИ БІЗНЕС ПРО ТЕ, ЯК ЗАПОБІГТИ КОРУПЦІЇ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ	13
ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ	15
КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ	16
ЗАКОН ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ «ПРО ХАБАРИ», 2010 Р.	19
ЗАКОН «ПРО ХАБАРИ», 2010 Р. ПОСІБНИК ПРО ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОРУПЦІЇ У КОМЕРЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ (РОЗДІЛ 9 ЗАКОНУ «ПРО ХАБАРИ», 2010 Р.)	39

ВСТУП

ФЕНОМЕН КОРУПЦІЇ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ ЛИШЕ НЕЩОДАВНО ПОЧАВ ДОСЛІДЖУВАТИСЯ ТА АНАЛІЗУВАТИСЯ В УКРАЇНІ. ПОШТОВХОМ ДО ЦЬОГО СТАЛИ РАТИФІКАЦІЯ У 2006 РОЦІ КРИМІНАЛЬНОЇ КОНВЕНЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ ПРО БОРОТЬБУ З КОРУПЦІЄЮ ТА КОНВЕНЦІЇ ООН ПРОТИ КОРУПЦІЇ, ЯКІ ВИМАГАЮТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЮ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ. ЯК НАСЛІДОК, 11 ЧЕРВНЯ 2009 РОКУ ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ УХВАЛИЛА ЗАКОНИ УКРАЇНИ «ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ» ТА «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДЕЯКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ УКРАЇНИ ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ». ЦІ АКТИ ВПЕРШЕ ВСТАНОВЛЮВАЛИ КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА КОРУПЦІЮ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ, А ТАКОЖ ЗАПРОВАДЖУВАЛИ АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.

НА ЖАЛЬ, ЦІ ЗАКОНИ ВТРАТИЛИ ЧИННІСТЬ НА ПОЧАТКУ 2011 РОКУ, «ПРОЖИВШИ» ВСЬОГО ДЕКИЛЬКА ДНІВ. НА ЗАМІНУ ЇМ ЗГОДОМ БУЛИ СХВАЛЕНІ ІНШІ ЗАКОНИ, ЯКІ РЕГУЛЮВАЛИ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ (КВІТЕНЬ 2011 Р.)¹ ТА КВАЗИ-КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ (ТРАВЕНЬ 2013 Р.)².

ПРАВАЗАСТОСОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ПРИТЯГНЕННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ВЧИНЕНІ У МЕЖАХ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ Є ДОСИТЬ АКТИВНОЮ І ОСОБЛИВИХ ТРУДНОЩІВ НЕ ВИКЛИКАЄ.

У ТОЙ ЖЕ ЧАС ІНСТИТУТ КОРПОРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЮ ЩЕ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ В ЖИТТЯ ВИКЛИКАВ «ГАРЯЧІ» ДИСКУСІЇ В СУСПІЛЬСТВІ. НАВІТЬ СЬОГОДНІ, ЧЕРЕЗ РІК ПІСЛЯ УХВАЛЕННЯ ЗАКОНУ, СПОРИ ЩОДО ЙОГО ПОЛОЖЕНЬ НЕ ВІЩУХАЮТЬ. КОЖЕН ІЗ ЛОБІСТІВ СНАСУВАННЯ ЧИ «ДОКОРИННОГО ДООПРАЦЮВАННЯ ЗАКОНУ» МАЄ СВОЇ АРГУМЕНТИ НА ПІДТРИМКУ ВЛАСНОЇ ПОЗИЦІЇ - НАУКА ВИЯВИЛАСЯ НЕ ГОТОВОЮ ДО ТАКОГО ВИКЛИКУ ЩОДО ЗМІНИ ДОКТРИНИ, БІЗНЕС ПОБОЮЄТЬСЯ МОЖЛИВИХ РЕПРЕСІЙ З БОКУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, АДВОКАТИ ТА ПОЛІТИКИ, У СВОЮ ЧЕРГУ, РЕАГУЮТЬ НА НАСТРОЇ ПОТЕНЦІЙНИХ КЛІЄНТІВ ТА ВИБОРЦІВ.

¹ 7 квітня 2011 р. ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення».

² 23 травня 2013 р. Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб». Прийняття зазначеного Закону спрямоване на виконання зобов'язань України, передбачених низкою міжнародних актів, зокрема, Конвенціями ООН проти транснаціональної організованої злочинності та проти корупції, Кримінальною конвенцією Ради Європи про боротьбу з корупцією, а також рекомендації Групи держав проти корупції (ГРЕКО) та Європейської комісії в рамках виконання Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС.

ЦЕ ОЗНАЧАЄ, ЩО ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАКОНУ МОЖЕ НАРАЗИТИСЯ НА РИЗИКИ НЕВИКОНАННЯ АБО НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ ЙОГО ПОЛОЖЕНЬ. ТОМУ ВАЖЛИВО ПРОВЕСТИ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНУ ДИСКУСІЮ ЩОДО ЗМІСТУ ЗАКОНУ, ВАЖЛИВОСТІ ЙОГО ПРИЙНЯТТЯ ДЛЯ БІЗНЕСУ ТА ДЕРЖАВИ В ЦІЛОМУ.

ТАКА ДИСКУСІЯ, КРІМ ТОГО, ДАСТЬ МОЖЛИВІСТЬ УСІМ СТОРОНАМ ПОЧУТИ ОДИН ОДНОГО ТА ЗНАЙТИ КОМПРОМІС З ТИХ ПИТАНЬ, ДЕ СЬОГОДНІ ІСНУЄ НЕПРИЙНЯТТЯ ПОЗИЦІЙ. ОСОБЛИВОГО ЗНАЧЕННЯ У КОНТЕКСТІ НАБРАННЯ ЧИННОСТІ ЗАКОНОМ НАБУВАЄ ДІАЛОГ ІЗ БІЗНЕСОМ – ДОСИТЬ ЧАСТО В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЛУНАЛИ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ЩОДО МОЖЛИВОГО ВИКОРИСТАННЯ ПОЛОЖЕНЬ ЗАКОНУ З МЕТОЮ ЗАХОПЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЧИ З МЕТОЮ РОЗПРАВИ З ПОЛІТИЧНИМИ ЧИ БІЗНЕС-КОНКУРЕНТАМИ.

У зв'язку з цим, TRANSPARENCY INTERNATIONAL УКРАЇНА ВВАЖАЄ, ЩО НЕОБХІДНО ЗАПОЧАТКУВАТИ ТАКУ ДИСКУСІЮ ЗА УЧАСТЮ УРЯДУ, ГРОМАДСЬКОСТІ, БІЗНЕСУ, А ТАКОЖ МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРІВ. ОДНИМ ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ, ЯКИЙ ДОПОМОЖЕ У НАЛАГОДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ УСІХ СТОРІН ДІАЛОГУ Є РОЗ'ЯСНЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДЕЯКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ УКРАЇНИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ДІЙ ЩОДО ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ВІЗОВОГО РЕЖИМУ ДЛЯ УКРАЇНИ СТОСОВНО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ» У ФОРМІ МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ. ТАКИЙ ДОКУМЕНТ ТАКОЖ МІСТИТИМЕ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ БІЗНЕСУ ЯКІ ЗАХОДИ НЕОБХІДНО ВЖИВАТИ ДЛЯ ТОГО, ЩОБ ЗАПОБІГТИ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ.

ЯК ПРИКЛАД, МИ ОБРАЛИ, ЗОКРЕМА, КЕРІВНИЦТВО ЩОДО ПРОЦЕДУР, ЯКІ ВІДПОВІДНІ КОМЕРЦІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ МОЖУТЬ ЗАПРОВАДИТИ З МЕТОЮ ЗАПОБІГАННЯ ХАБАРНИЦТВУ, ПІДГОТОВЛЕНЕ НА ВИКОНАННЯ ЗАКОНУ ПРО БОРОТЬБУ З ХАБАРНИЦТВОМ, УХВАЛЕНИМ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ У 2010 РОЦІ³. ЮРИДИЧНА ТА ПРАВООХОРОННА СИСТЕМИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ СФОРМУВАЛИ ВЛАСНИЙ ЕФЕКТИВНИЙ ПІДХІД ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ, А НАБУТИЙ ДОСВІД ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ВИННИХ ОСІБ Є ОДНИМ ІЗ НАЙБІЛЬШ ЦІННИХ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИМИ УРЯДОВИМИ ОРГАНАМИ, ГРОМАДСЬКІСТЮ, БІЗНЕСОМ, СПІЛЬНОТАМИ ПРОФЕСІЙНИМИ ЮРИСТІВ.

ВАРТО ТАКОЖ НАГОЛОСИТИ НА ТОМУ, ЩО ЦІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, Є ЛИШЕ ПЕРШИМ ПРОЕКТОМ, ЯКИЙ ПОВИНЕН БУТИ ПЕРЕГЛЯНУТИЙ ПРИБЛИЗНО ЧЕРЕЗ РІК ПІСЛЯ НАБРАННЯ ЧИННОСТІ ЗАКОНОМ ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ З УРАХУВАННЯМ ПРАКТИКИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ СУДАМИ ТА ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ.

³ [HTTP://WWW.JUSTICE.GOV.UK/DOWNLOADS/LEGISLATION/BRIBERY-ACT-2010-GUIDANCE.PDF](http://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/brbribery-act-2010-guidance.pdf)

МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ

Короткий огляд світових підходів до запровадження відповідальності юридичних осіб

УКРАЇНА Є УЧАСНИЦЕЮ УСІХ НАЙБІЛЬШ ВАЖЛИВИХ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У СФЕРІ БОРОТЬБИ ІЗ ЗЛОЧИННІСТЮ. І ПРАКТИЧНО ВСІ ВОНИ ВИЗНАЮТЬ ІНСТИТУТ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ОДНИМ ІЗ НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНИХ ЗАСОБІВ ПРОТИДІЇ РІЗНИМ ФОРМАМ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Виходячи з мети цих рекомендацій, доцільно зупинитись на тих міжнародних зобов'язаннях, які безпосередньо пов'язані із протидією корупції. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності⁴ (стаття 10) та Конвенція ООН проти корупції⁵ (стаття 26) передбачають лише загальні зобов'язання сторін вжити заходів щодо врегулювання питань відповідальності юридичних осіб відповідно до принципів власних правових систем. Більш детально регулює питання відповідальності юридичних осіб Кримінальна конвенція Ради Європи проти корупції⁶.

Так, статті 18 та 19 Конвенції встановлюють обов'язкові стандарти, які повинні бути імplementовані в національне законодавство. Зокрема, Конвенція визначає, що:

1. юридичні особи можуть бути притягнуті до відповідальності за вчинення на її користь таких злочинів, як дача хабара, зловживання впливом та відмивання злочинних доходів.

2. підставами відповідальності юридичної особи є:

2.1) вчинення в інтересах юридичної особи злочину фізичною особою, яка обіймає керівну посаду в юридичній особі та має повноваження представляти юридичну особу або приймати рішення від імені юридичної особи або здійснювати контроль за діяльністю юридичної особи;

2.2) відсутність ефективного контролю

чи нагляд з боку керівництва юридичної особи, що призвело до вчинення корупційного злочину з боку підлеглих осіб на користь юридичної особи;

3. відповідальність юридичної особи не виключає відповідальності фізичних осіб, винних у вчиненні злочину.

4. санкції, які застосовуються до юридичних осіб, повинні бути ефективними, пропорційними та стримуючими, та включати, зокрема санкції грошового характеру.

5. засоби вчинення корупційних злочинів та доходи, отримані від їх вчинення, повинні бути конфісковані.

⁴ [HTTP://ZAKON2.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/995_789#FIND](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Find)

⁵ [HTTP://ZAKON3.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/995_c16](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c16)

⁶ [HTTP://CONVENTIONS.COE.INT/TREATY/COMMUN/QUEVOULEZVOUS.ASP?CL=ENG&NT=173](http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.ASP?CL=ENG&NT=173)

СТАТТЯ 18. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

1. Кожна Сторона вживатиме таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення відповідальності юридичних осіб за передбачені цією Конвенцією кримінальні злочини - дачу хабара, зловживання впливом та відмивання доходів, - вчинені на їхню користь будь-якою фізичною особою, яка діяла незалежно або як представник того чи іншого органу юридичної особи та яка обіймає керівну посаду у цій юридичній особі, із використанням:

- представницьких повноважень юридичної особи; чи
- повноважень приймати рішення від імені юридичної особи; чи
- повноважень здійснювати контроль за діяльністю юридичної особи;

А ТАКОЖ ЗА ЗАЛУЧЕННЯ ТАКОЇ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ДО ВИЩЕЗАЗНАЧЕНИХ ЗЛОЧИНІВ У ЯКОСТІ СПІВУЧАСНИКА ЧИ ПІДБУРЮВАЧА.

2. Крім випадків, передбачених у пункті 1, кожна Сторона вживатиме необхідних заходів для забезпечення відповідальності юридичної особи, коли неналежний контроль з боку фізичної особи, згаданої у пункті 1, призвів до вчинення в інтересах цієї юридичної особи кримінальних злочинів, наведених у пункті 1, фізичною особою, що їй підпорядковується.

3. Відповідальність юридичної особи за пунктами 1 та 2 не виключатиме кримінального переслідування фізичних осіб, які вчиняють кримінальні злочини, згадані у пункті 1, підбурюють до них або беруть у них участь.

СТАТТЯ 19. САНКЦІЇ ТА ЗАХОДИ

1. З огляду на серйозний характер кримінальних злочинів, передбачених цією Конвенцією, кожна Сторона запроваджуватиме стосовно кримінальних злочинів, визначених у статтях 2-14, ефективні, адекватні та стримуючі санкції і заходи, включаючи, у разі вчинення таких злочинів фізичними особами, позбавлення волі із подальшою можливістю екстрадиції.

2. Кожна Сторона забезпечуватиме, щоб юридичним особам, притягнутим до відповідальності відповідно до пунктів 1 та 2 статті 18, призначалися ефективні, адекватні та стримуючі кримінальні або некримінальні санкції і заходи, включаючи штрафи.

3. Кожна Сторона вживатиме таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення можливості конфіскації чи в інший спосіб вилучення засобів вчинення кримінальних злочинів і доходів, отриманих від кримінальних злочинів, визначених цією Конвенцією, чи власності, вартість якої відповідає таким доходам.

Моніторинг виконання зобов'язань у рамках Кримінальної конвенції проти корупції здійснюється Групою держав Ради Європи проти корупції (GRECO). Так, четвертий додатковий звіт GRECO щодо оцінки виконання Україною рекомендацій за результатами першого та другого раундів моніторингу, містить вказівку на те, що Україна зобов'язання у цій частині виконала частково, оскільки станом на момент ухвалення звіту (березень 2014 р.), проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно

відповідальності юридичних осіб» був ухвалений, однак залишились неврегульованими питання відповідальності юридичних осіб у випадках неналежного контролю за діями їх працівників, які призвели до вчинення корупційного правопорушення. Наступна оцінка GRECO стану виконання, зокрема, цієї рекомендації буде здійснена у 2015 р. і міститиме аналіз відповідності ухваленого Закону вимогам Кримінальної конвенції проти корупції у цій частині, аналіз практики його застосування та на його основі - оцінку виконання вимог Конвенції.

Сьогодні не існує єдиного підходу до того, який

ВИД ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЄ БУТИ ЗАСТОСОВАНИЙ ДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДАЮТЬ ДЕРЖАВАМ МОЖЛИВІСТЬ САМОСТІЙНО ОБРАТИ ОДИН З ТРЬОХ ІЗ МЕХАНІЗМІВ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ, АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ЧИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ. ПРИНЦИПОВО ВАЖЛИВИМ Є ЛИШЕ ТЕ, ЩО САНКЦІЇ ПОВИННІ БУТИ ЕФЕКТИВНИМИ, СТРИМУЮЧИМИ ТА ПРОПОРЦІЙНИМИ (ЧАСТИНА ДРУГА СТАТТІ 19 КРИМІНАЛЬНОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРОТИ КОРУПЦІЇ).

БІЛЬШІСТЬ ДЕРЖАВ, ПРАВОВІ СИСТЕМИ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЮТЬ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ОБРАЛИ КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ (США, Канада, Франція, Велика Британія, Австралія, Швейцарія, Канада, Франція, Данія, Фінляндія, Нідерланди, Ізраїль, Естонія, Грузія, Латвія, Литва, Молдова, Румунія). Деякі держави, такі як Чехія та Люксембург нещодавно відмовилися від адміністративної відповідальності на користь кримінальної.

Низка держав обрали адміністративну (Німеччина, Бразилія, Греція, Болгарія) або квазі-кримінальну відповідальність юридичних осіб (Україна, Швеція, Італія, Словаччина, Азербайджан). Ці два види відповідальності є за своєю суттю дуже близькими – за вчинення кримінального корупційного правопорушення фізичною особою, до юридичних осіб застосовуються санкції в порядку кримінального або адміністративного провадження.

Україна обрала квазі-кримінальну відповідальність юридичних осіб за корупційні правопорушення, вчинені представниками юридичних осіб. На думку ініціаторів закону (Міністерства юстиції), цей підхід має такі переваги:

1) зв'язок із кримінальним процесом, що дає можливість:

- БІЛЬШ ЕФЕКТИВНО ЗБИРАТИ ДОКАЗИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ (ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ ТА РОЗВИТКУ (ОЕСР) КРИТИКУЄ УСІ КРАЇНИ, ЩО ЗАПРОВАДИЛИ АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ);
- ЗАБЕЗПЕЧУВАТИ КОНФІСКАЦІЮ ЗЛОЧИННО НАБУТОГО МАЙНА (КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕ ПЕРЕДБАЧАЄ ТАКОЇ МОЖЛИВОСТІ);
- ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЗВ'ЯЗОК МІЖ ВСТАНОВЛЕННЯМ ВИНИ ВИКОНАВЦЯ ЗЛОЧИНУ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ;

2) БІЛЬШИЙ ОБСЯГ ПРАВ У СТОРОНИ ЗАХИСТУ У ПОРІВНЯННІ З ПРОВАДЖЕННЯМ У СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ;

3) ЗА СВОЇМ ХАРАКТЕРОМ САНКЦІЇ Є АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИМИ, АЛЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ІЗ ГАРАНТІЯМИ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА. РОЗМІР АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ МОЖЕ МАТИ ОЗНАКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ (ЗГІДНО ІЗ ПРАКТИКОЮ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ), ТОМУ НЕОБХІДНО ЗАБЕЗПЕЧУВАТИ НАЛЕЖНІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ.

НА ОСНОВНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ, А ТАКОЖ СВІТОВОГО ДОСВІДУ, ПЕРЕДУСІМ КРАЇН ЗВИЧАЄВОЇ СИСТЕМИ ПРАВА, СФОРМУВАЛОСЬ ДВА ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСТАВ ДЛЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ. ПЕРШИЙ ІЗ НИХ - ЦЕ СТАВЛЕННЯ В ПРОВИНУ ЮРИДИЧНІЙ ОСОБИ ДІЙ ЇЇ АГЕНТІВ (ПЕРСОНІФІКОВАНИЙ ПІДХІД), ДРУГИЙ ПІДХІД - КОРПОРАТИВНА ВІНА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ У ВЧИНЕННІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.

1. СТАВЛЕННЯ ЮРИДИЧНІЙ ОСОБИ В ПРОВИНУ ДІЙ ЇЇ АГЕНТІВ (IMPUTATION THEORIES)

Цей підхід заснований на ідентифікації особи, яка діяла від імені та в інтересах юридичної особи. У свою чергу він поділяється на дві моделі:

ВІКАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ (VICARIOUS LIABILITY) – відповідальність юридичної особи, що настає за дії її агентів (працівників чи інших осіб, що працюють на юридичну особу), вчинені на користь юридичної особи. Такий підхід застосовується, зокрема, у Законі США про боротьбу з корупцією в міжнародній діяльності (FOREIGN CORRUPT PRACTICES АСТ, FCRA) 1977 р. Ця теорія ґрунтується на юридичній доктрині “RESPONDEAT SUPERIOR”, згідно з якою, у визначених випадках працедавця відповідає за дії своїх працівників. У законодавстві України такий підхід відображено, зокрема, у статті 1172 Цивільного кодексу, яка передбачає відповідальність юридичної особи за шкodu, заподіяну з вини її працівника.

ІДЕНТИФІКАЦІЙНА ТЕОРІЯ (IDENTIFICATION THEORY, “ALTER EGO” THEORY) - ця теорія багато в чому схожа з попереднім підходом. Її відмінність полягає в тому, що у вини юридичної особи ставляться дії фізичних осіб, які виконують

КЕРІВНІ ФУНКЦІЇ В ЮРИДИЧНИХ ОСОБАХ. ТАКИЙ ПІДХІД ҐРУНТУЄТЬСЯ НА ТОМУ, ЩО ВОЛЯ КЕРІВНИКІВ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ Є ВОЛЕЮ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ⁷. СТАТТЯ 18 КРИМІНАЛЬНОЇ КОНВЕНЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ ПРОТИ КОРУПЦІЇ ПЕРЕДБАЧАЄ САМЕ ТАКИЙ ПІДХІД: ВОНА ПОВ'ЯЗУЄ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ІЗ ДІЯМИ ОСІБ, ЯКІ ОБІЙМАЮТЬ КЕРІВНІ ПОСАДИ У ЦЬЙ ЮРИДИЧНІЙ ОСОБИ, ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ, ЧИ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРИЙМАТИ РІШЕННЯ ВІД ІМЕНІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ, АБО ПОВНОВАЖЕНЬ ЗДІЙСНЮВАТИ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ. ІДЕНТИФІКАЦІЙНА ТЕОРІЯ ВІДОБРАЖЕНА У ЗАКОНОДАВСТВІ, ЗОКРЕМА, ГРУЗІЇ, СЛОВЕНІЇ, АВСТРАЛІЇ ТА КАНАДИ.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДІЇ УПОВНОВАЖЕНИХ ЮРИДИЧНОЮ ОСОБОЮ ФІЗИЧНИХ ОСІБ. ПРИ ЦЬОМУ, ЗМІНАМИ ВІД 13 ТРАВНЯ 2014 Р. ВРЕГУЛЬОВАНО ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВІДСУТНІСТЬ НАЛЕЖНОГО КОНТРОЛЮ З БОКУ УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ, ЩО ПРИЗВЕЛО ДО ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЧАСТИНА ДРУГА СТАТТІ 18 КРИМІНАЛЬНОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО БОРТЬБУ З КОРУПЦІЄЮ)⁹.

2. ОБ'ЄКТИВНА ТЕОРІЯ

Цей підхід є значно ширшим, ніж попередній, і передбачає ставлення у провину юридичній особі відсутність заходів щодо запобігання вчиненню її працівниками корупційних правопорушень, або більш того – існування певної корпоративної культури, яка прямо чи опосередковано стимулює (провокує) діяти у корупційний спосіб на користь юридичної особи.

Цей підхід використано у Законі про боротьбу з хабарництвом, ухваленому у Великобританії у 2010 р. (Bribery Act). Так, Закон передбачає відповідальність за «нездатність комерційної організації попередити хабарництво»: для притягнення до відповідальності юридичної особи достатньо факту надання будь-якою пов'язаною з організацією особою хабара іншій особі з метою отримати на користь організації право на здійснення або продовження комерційної діяльності чи отримати на користь компанії право на отримання або збереження переваги у комерційній діяльності.

Наявність у діяльності юридичної особи «корпоративної корупційної культури» є однією з підстав відповідальності за австралійським кримінальним кодексом: юридична особа притягується до відповідальності, якщо вона прямо, опосередковано або негласно уповноважувала або дозволяла вчинення злочину. Одним із способів уповноваження або дозволу на вчинення злочину розглядається «корпоративна культура, яка спрямовувала, заохочувала, толерувала або призвела до порушення вимог щодо запобігання корупції» або «неспроможність створити корпоративну культуру із запобігання корупції»⁸.

Модель, яку обрала Україна, базується на усіченій «ідентифікаційній теорії» - юридична особа несе

7 [HTTP://WWW.OECD.ORG/CORRUPTION/ANTI-BRIBERY/39200754.PDF](http://www.oecd.org/corruption/anti-bribery/39200754.pdf), СТОР.8.

8 [HTTP://WWW.OECD.ORG/CORRUPTION/ANTI-BRIBERY/39200754.PDF](http://www.oecd.org/corruption/anti-bribery/39200754.pdf), СТОР.10.

9 [HTTP://ZAKON4.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/994_101](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_101)

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб стало можливим відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб», ухваленого у 2013 році, також наступними змінами, внесеними законами від 15 квітня та 13 травня 2014 р.

1. МЕТА ЗАКОНУ

Зміни до законодавства щодо відповідальності юридичних осіб мають на меті в першу чергу захистити ті юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність добросовісно, не використовуючи недозволених законом заходів щодо отримання переваг для здійснення господарювання. З іншого боку, Закон передбачає заходи щодо відповідальності тих юридичних осіб, що намагаються використовувати незаконні та неринкові методи конкуренції, а також юридичних осіб, причетних до таких суспільно небезпечних діянь, як відмивання злочинних доходів та тероризм.

Крім того, слід звернути увагу, що закон передбачає відповідальність і юридичних осіб публічного права за вчинення їх уповноваженими особами низки найбільш небезпечних злочинів проти держави. Такі зміни були внесені до Кримінального кодексу України одночасно із прийняттям Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Необхідність у новому регулюванні виникла у зв'язку зі злочинними діями щодо окупації території Автономної Республіки Крим, незаконного вилучення майна України, вчинення низки інших дій з боку РФ, як держави-окупанта, що вимагало реагування у тому числі засобами кримінального права.

2. ВИДИ ЗЛОЧИНІВ, ЗА ЯКІ ПЕРЕДБАЧЕНО МОЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

Кримінальний кодекс України (КК України) передбачає, що юридичні особи можуть бути покарані за вчинення їх уповноваженими особами таких злочинів, як:

– **активне хабарництво, зловживання впливом (частини перша і друга статті 3683, частини перша і друга статті 3684, статті 369, 3692 КК України);**

– **легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (статті 209, 306 КК України);**

– **злочини, пов'язані з тероризмом (статті 258 – 2585 КК України);**

– **окремі злочини проти основ національної безпеки України, волі особи, виборчих прав громадян, громадської безпеки, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (статті 109, 110, 113, 146, 147, 160, 260, 262, 436, 437, 438, 442, 444, 447 КК України).**

Притягнення до відповідальності юридичних осіб за злочини, пов'язані із корупцією, відмиванням злочинних доходів та тероризмом прямо впливає із міжнародних договорів України. Застосування заходів кримінально-правового характеру за окремі злочини проти основ національної безпеки України, волі особи, виборчих прав громадян, громадської

БЕЗПЕКИ, МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ (СТАТТІ 109, 110, 113, 146, 147, 160, 260, 262, 436, 437, 438, 442, 444, 447 КК України) ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НЕОБХІДНІСТЮ РЕАГУВАННЯ ДО ПРИЧЕТНИХ ДО ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ.

3. ПІДСТАВИ ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

Відповідно до статті 963 КК підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є:

- вчинення її уповноваженою особою або за дорученням чи наказом, за змовою та в співучасті, або іншим шляхом від імені та в інтересах юридичної особи активного хабарництва, зловживання впливом, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом згаданих злочинів проти основ національної безпеки України, волі особи, виборчих прав громадян, громадської безпеки, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку;
- вчинення її уповноваженою особою або за дорученням чи наказом, за змовою та в співучасті, або іншим шляхом від імені юридичної особи злочинів, пов'язаних з тероризмом;
- незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення активного хабарництва, зловживання впливом, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Уповноваженими особами юридичної особи є службові особи юридичної особи, а також інші особи, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи.

При цьому, під злочинном, вчиненим в інтересах юридичної особи, слід розуміти вчинення злочину, якщо він спрямований на отримання нею неправомірної вигоди або створення умов для отримання такої вигоди, а так само на ухилення від передбаченої законом відповідальності.

4. СУБ'ЄКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

За вчинення злочинів, пов'язаних із хабарництвом, зловживанням впливом, легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, заходи кримінально-правового характеру застосовуватимуться до підприємств, установ, організацій, крім:

- державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;
- організацій, створених ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного чи місцевого бюджетів;
- фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;
- міжнародних організацій.

До відповідальності за злочини, пов'язані з тероризмом та окремі злочини проти основ національної безпеки України, волі особи, виборчих прав громадян, громадської безпеки, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, можуть бути притягнуті суб'єкти приватного та публічного права, резиденти та нерезиденти України, тобто усі юридичні особи без виключень.

5. САНКЦІЇ

До юридичних осіб можуть застосовуватись такі заходи кримінально-правового характеру:

- штраф (від п'яти тисяч до сімдесяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 85 тис гривень до 1 млн 275 тис гривень) залежно від ступеня тяжкості злочину.

Слід відзначити, що судом може бути застосована розстрочка виплати штрафу певними частинами строком до трьох років, виходячи із майнового стану юридичної особи.

- конфіскація майна (у випадку ліквідації юридичної особи);
- ліквідація юридичної особи (за злочини, пов'язані з тероризмом, окремі злочини проти основ національної безпеки України, волі особи, виборчих прав громадян,

ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ, МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ).

Слід також враховувати, що відповідно до статті 96-10 КК України, суд повинен при застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру враховувати:

- **СТУПІНЬ ТЯЖКОСТІ ВЧИНЕНОГО ЇЇ УПОВНОВАЖЕНОЮ ОСОБОЮ ЗЛОЧИНУ;**
- **СТУПІНЬ ЗДІЙСНЕННЯ ЗЛОЧИННОГО НАМІРУ;**
- **РОЗМІР ЗАПОДІЯНОЇ ШКОДИ, ХАРАКТЕР ТА РОЗМІР НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ, ЯКА ОТРИМАНА АБО МОГЛА БУТИ ОТРИМАНА ЮРИДИЧНОЮ ОСОБОЮ;**
- **ВЖИТІ ЮРИДИЧНОЮ ОСОБОЮ ЗАХОДИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНУ.**

У цьому аспекті необхідно враховувати таке. Відповідно до змін до КК України, внесених Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України», прийнятим Верховною Радою України 13 травня 2014 року, юридичні особи притягуються до відповідальності також за незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення активного хабарництва, зловживання впливом, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Це означає, що якщо юридична особа зможе довести, що нею були вжиті належні заходи щодо запобігання вчиненню злочину, то суд може застосувати мінімальний можливий розмір штрафу за вчинення відповідного злочину.

6. ПОРЯДОК ПРОВАДЖЕННЯ

Провадження щодо юридичної особи здійснюватиметься відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України після внесення відомостей про неї до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Процесуальним моментом для внесення таких відомостей є вручення фізичній особі (уповноваженій особі юридичної особи) повідомлення про підозру у вчиненні від імені та в інтересах юридичної особи відповідного злочину.

Провадження щодо юридичної особи та кримінальне

провадження щодо уповноваженої особи, що вчинила злочин від імені та в інтересах юридичної особи, здійснюватиметься одночасно.

Інтереси юридичної особи під час здійснення провадження щодо неї забезпечуватиме представник такої юридичної особи, яким може бути:

- **ОСОБА, ЯКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ МАЄ ПРАВО БУТИ ЗАХИСНИКОМ;**
- **КЕРІВНИК ЧИ ІНША ОСОБА, УПОВНОВАЖЕНА ЗАКОНОМ АБО УСТАНОВЧИМИ ДОКУМЕНТАМИ;**
- **ПРАЦІВНИК ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ.**

За результатами здійснення провадження щодо юридичної особи судом може бути прийнято рішення про:

- **ЗАСТОСУВАННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ;**
- **ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ.**

7. ПІДСТАВИ ДЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ВІД ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

Положеннями кримінального законодавства передбачено також строки давності притягнення юридичної особи до відповідальності. Так, заходи кримінально-правового характеру не застосовуються до юридичних осіб, якщо з дня вчинення її уповноваженою особою будь-якого зі згаданих злочинів і до дня набрання вироком законної сили минули такі строки:

- **ТРИ РОКИ – У РАЗІ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ НЕВЕЛИКОЇ ТЯЖКОСТІ;**
- **П'ЯТЬ РОКІВ – У РАЗІ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ СЕРЕДНЬОЇ ТЯЖКОСТІ;**
- **ДЕСЯТЬ РОКІВ – У РАЗІ ВЧИНЕННЯ ТЯЖКОГО ЗЛОЧИНУ;**
- **П'ЯТНАДЦЯТЬ РОКІВ – У РАЗІ ВЧИНЕННЯ ОСОБЛИВО ТЯЖКОГО ЗЛОЧИНУ.**

8. ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

При застосуванні заходів кримінально-правового характеру юридична особа зобов'язана відшкодувати нанесені збитки й шкоду в повному обсязі, а також розмір неправомірної вигоди, яка була або могла бути отримана юридичною особою.

Крім того, юридична особа несе у повному обсязі цивільну відповідальність за неправомірно отриману вигоду та шкоду, заподіяну злочином, що вчинений державою, суб'єктами державної власності або державного управління у випадку, коли держава або суб'єкт державної власності володіє часткою більше 25 відсотків у юридичній особі або юридична особа знаходиться під ефективним контролем держави чи суб'єкта державної власності.

ЩО ПОВИНЕН ЗНАТИ БІЗНЕС

ПРО ТЕ, ЯК ЗАПОБІГТИ КОРУПЦІЇ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ

Існує досить велика кількість міжнародно-правових стандартів та методичних рекомендацій у сфері розбудови внутрішніх систем запобігання корупції у юридичних особах.

Перш за все, необхідно звернути увагу на статтю 12 Конвенції ООН проти корупції.

Згідно із частинами першою та другою статті 12 Конвенції Держави-учасниці вживають заходів, спрямованих на запобігання корупції у приватному секторі, посилення стандартів бухгалтерського обліку та аудиту у приватному секторі та, у належних випадках, установлення ефективних, відповідних і таких, що стримують, цивільно-правових, адміністративних або кримінальних санкцій за невиконання таких заходів.

Заходи, спрямовані на досягнення цих цілей, можуть, зокрема, включати:

...сприяння розробці стандартів і процедур, призначених для забезпечення добросовісності в роботі відповідних приватних юридичних осіб, у тому числі кодексів поведінки для правильного, добросовісного та належного здійснення діяльності підприємцями й представниками всіх відповідних професій та запобігання виникненню конфлікту інтересів, а також для заохочення використання добросовісної комерційної практики у відносинах між комерційними підприємствами та в договірних відносинах між ними та державою...;

...забезпечення того, щоб приватні юридичні особи, з урахуванням їхньої структури й розміру, мали достатні механізми внутрішнього аудиторського контролю для надання допомоги в запобіганні та виявленні корупційних діянь і щоб рахунки та необхідні фінансові відомості таких приватних юридичних осіб проходили необхідні процедури аудиту й сертифікації.

Крім того, деякими міжнародними організаціями схвалено власні стандарти щодо запобігання корупції у приватному секторі. Серед таких є Рекомендації Організації економічної співпраці та розвитку щодо кращих практик

із внутрішнього контролю, етики та забезпечення їх виконання (додаток 2 до Конвенції ОЕСР про боротьбу з хабарництвом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях), а також Бізнес принципи по боротьбі з хабарництвом TRANSPARENCY INTERNATIONAL.

В Україні Закон «Про засади запобігання і протидії корупції» не передбачає глибокого регулювання питань запобігання корупції у приватному секторі.

Так, статтею 13 Закону передбачено, що держава сприяє закріпленню норм професійної етики та інших вимог щодо здійснення окремих видів діяльності в кодексах поведінки підприємців, представників відповідних професій. Статтею 14-1 Закону встановлено, що юридичні особи забезпечують розроблення та вжиття заходів із запобігання корупції, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання корупції у діяльності юридичної особи та заохочення її працівників дяти відповідно до закону, інших нормативно-правових актів.

На жаль, під час роботи над законопроектом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» (реєстр. № 4556) було вилучено положення цієї статті, які давали можливість приватному сектору визначити, якими орієнтовно повинні бути такі внутрішні заходи. Законопроектом передбачалося, що це могли би бути:

встановлення правил та процедур щодо виявлення та запобігання корупції у діяльності юридичної особи, розроблення рекомендацій щодо їх застосування, встановлення правил етичної поведінки працівників юридичної особи, створення умов для конфіденційних повідомлень про їх порушення;

визначення осіб, відповідальних за дотримання таких правил та процедур, та надання періодичних звітів за результатами здійснення моніторингу власнику/власникам або визначеним ним/ними уповноваженим особам юридичної особи;

здійснення власником чи визначеною ним особою належного нагляду та контролю за дотриманням правил та процедур щодо виявлення та запобігання корупції у діяльності юридичної особи;

проведення періодичного навчання осіб, відповідальних за здійснення моніторингу дотримання правил та процедур щодо виявлення та запобігання корупції;

проведення періодичної оцінки ефективності застосування правил та процедур щодо виявлення та запобігання корупції,

застосування заходів дисциплінарної відповідальності до осіб, що порушують такі правила та процедури;

вжиття заходів реагування щодо виявлених фактів корупційних правопорушень, зокрема інформування уповноважених державних органів, проведення внутрішніх розслідувань, розроблення заходів, спрямованих на запобігання подібним правопорушенням в майбутньому.

Таким чином, на даний момент приватний сектор в Україні повинен враховувати міжнародні стандарти та практику при формулюванні антикорупційних програм.

На думку Transparency International Україна, головними рекомендаціями для приватного сектору в Україні, з урахуванням названих вище міжнародних стандартів та законодавства України, могли б бути такі.

ЛІДЕРСТВО. В компанії повинна бути явно виражена воля власника та керівництва компанії щодо заборони будь-яких форм хабарництва та іншої недоброчесної поведінки. Така політика має бути доведена до відома кожного працівника компанії, а власники та менеджмент компанії повинні неухильно її дотримуватись та власним прикладом впроваджувати в життя.

АНТИКОРУПЦІЙНІ ПРОГРАМИ. Компанія має здійснити аналіз можливих корупціогенних ризиків, інших чинників, пов'язаних із спроможністю компанії запобігати та протидіяти корупції, провести консультації із працівниками, професійними спілками та на їх основі підготувати програму запобігання корупції.

Програма повинна відображати політику компанії, правила та процедури щодо запобігання та протидії корупції з урахуванням специфіки діяльності компанії, відносин із іншими компаніями, кількості працівників та інших особливостей компанії. Одними із найбільш важливих елементів програми мають бути система аналізу ризиків корупції, кодекс поведінки працівників компанії та механізми запобігання, виявлення та вирішення конфлікту інтересів.

Один із керівників компанії повинен бути визначений відповідальним за імплементацію антикорупційної програми, її моніторинг, перегляд, а також застосування санкцій. Перегляд програми має здійснюватися на регулярній основі, з урахуванням аналізу стану виконання її заходів.

Принципи запобігання корупції, визначені програмою повинні застосовуватись у всіх видах діяльності компанії та її відносинах із державою, юридичними та фізичними особами. Компанія має забезпечити публічність щодо змісту програми та бути зацікавленою у зовнішніх комунікаціях щодо виконання програми (наприклад повідомлення інших компаній щодо можливих фактів корупційних діянь).

Відносини, пов'язані із добром, кар'єрним просуванням, оцінкою якості виконання своїх обов'язків персоналом повинні також регулюватися з урахуванням принципів, визначених антикорупційною програмою компанії.

Компанії повинні забезпечити періодичне проходження тренінгів як для керівництва, так і для іншого персоналу з питань, пов'язаних із антикорупційною політикою компанії. Крім того, мають бути створені механізми для надання порад для персоналу щодо правильної поведінки в умовах потенційного конфлікту інтересів чи порушення правил щодо запобігання корупції.

Особи, які відмовляються від виконання вказівок чи доручень щодо дачі хабара чи інших видів корупційної поведінки, не можуть бути покарані за таку відмову та повинні мати можливість анонімного повідомлення про ці факти, зокрема через внутрішні механізми компанії. Доброчесне повідомлення по підозру у вчиненні корупційного діяння не може ні прямо, ні опосередковано тягнути за собою притягнення особи до будь-якого виду відповідальності.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ. Компанії повинні здійснювати належний внутрішній контроль за виконанням заходів, передбачених антикорупційною програмою. Крім того, у компаніях має бути власний підрозділ аудиту (там, де це дозволяє чисельність працівників), який на основі власного плану здійснює регулярні аудиторські перевірки.

ЗОВНІШНІЙ КОНТРОЛЬ. Керівництво компанії повинно розглянути можливість щодо можливості зовнішньої перевірки імплементації антикорупційної політики компанії та можливого оприлюднення результатів такої перевірки.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ

У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ

З прийняттям Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» в нашій державі створено досить серйозний масив законодавства, що дасть змогу вживати заходів щодо переслідування юридичних осіб за корупційні правопорушення.

Разом із тим, ефективну імплементацію цього законодавства може забезпечити лише комплекс дій, узгоджених між компетентними державними органами, громадськістю та бізнесом.

У зв'язку з цим, на нашу думку, необхідно вжити таких заходів:

1) утворити робочу групу у складі працівників державних органів, адвокатів, громадськості, бізнесу з метою здійснення моніторингу застосування законодавства щодо застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб та на основі аналізу результатів моніторингу підготувати зміни до законодавства;

2) розробити за участю представників бізнесу, об'єднань підприємців та професійних спілок стратегію щодо підтримки імплементації антикорупційних стандартів у приватному секторі (рекомендації ОЕСР щодо кращих практик у сфері внутрішнього контролю, етики та забезпечення дотримання законодавства, Бізнес принципи Transparency International щодо боротьби з корупцією) та сприяти розвитку саморегулювання у приватному секторі;

3) забезпечити співпрацю держави із бізнесом та громадськістю у частині роз'яснення та практики застосування нових антикорупційних стандартів, встановлених законом щодо відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення;

4) розробити та впроваджувати в життя на постійній основі спеціальні програми, спрямовані на забезпечення доступу підприємців до необхідної інформації, зокрема про адміністративні процедури, про права та обов'язки підприємців, формування свідомості несприйняття корупційного способу поведінки, заохочення до інформування про факти корупції.

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ:

1. **Конвенція ООН проти корупції:**
[HTTP://ZAKON4.RADA.GOV.UA/LAWS/
SHOW/995_c16](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c16)
2. **Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією:**
[HTTP://ZAKON4.RADA.GOV.UA/LAWS/
SHOW/994_101](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_101)
3. **Конвенція ОЕСР про боротьбу з хабарництвом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях та додаткові матеріали, зокрема, рекомендації ОЕСР щодо кращих практик у сфері внутрішнього контролю, етики та забезпечення дотримання законодавства:**
[HTTP://WWW.OECD.ORG/DAF/ANTI-BRIBERY/
CONVCOMBATBRIBERY_ENG.PDF](http://www.oecd.org/DAF/ANTI-BRIBERY/CONVCOMBATBRIBERY_ENG.PDF)
4. **Керівництво ОЕСР щодо аналізу ризиків для мультинаціональних підприємств у зонах слабого урядування:**
[HTTP://WWW.OECD.ORG/DAF/INV/CORPORATERE
SPONSIBILITY/36885821.PDF](http://www.oecd.org/DAF/INV/CORPORATERESPONSIBILITY/36885821.PDF)
5. **Бізнес принципи Transparency International щодо боротьби з хабарництвом:**
[HTTP://ACTOOLKIT.UNPRME.ORG/WP-CONTENT/
RESOURCEPDF/BUSINESS%20PRINCIPLES%20
FOR%20COUNTERING%20BRIBERY.PDF](http://actoolkit.unprme.org/wp-content/resourcepdf/business%20principles%20for%20countering%20bribery.pdf)
6. **Бізнес принципи Transparency International щодо боротьби з хабарництвом для малого і середнього бізнесу:**
[HTTP://WWW.TRANSPARENCY.ORG/WHATWEDO/
TOOLS/BUSINESS_PRINCIPLES_FOR_
COUNTERING_BRIBERY_SME_EDITION/1](http://www.transparency.org/whatwedo/tools/business_principles_for_countering_bribery_sme_edition/1)
7. **Закон про боротьбу з хабарництвом, 2010 р. (Великобританія):**
[HTTP://WWW.LEGISLATION.GOV.UK/
UKPGA/2010/23/CONTENTS](http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/contents)
8. **Рекомендації щодо застосування закону про боротьбу з хабарництвом 2010 р. (Великобританія):**
[HTTP://WWW.JUSTICE.GOV.UK/DOWNLOADS/
LEGISLATION/BRIBERY-ACT-2010-GUIDANCE.
PDF](http://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/bribery-act-2010-guidance.pdf)

Закон Великої Британії «Про хабарі», 2010 рік

РОЗДІЛ 23

ЗМІСТ

Загальні злочинні діяння, пов'язані із хабарництвом

1. Дача хабара іншій особі
2. Злочини, пов'язані із отриманням хабара
3. Службовий обов'язок або діяння, пов'язані із дачею хабара
4. Завідомо незаконні дії, пов'язані з дачею хабара
5. Очікуване належне виконання службового обов'язку або діяння

Дача хабара посадовій особі іноземної держави

1. Дача хабара посадовій особі іноземної держави

Нездатність комерційних організацій попередити хабарництво

2. Комерційна організація, яка нездатна попередити хабарництво
3. Поняття асоційованої особи
4. Посібник для комерційної організації, яка попереджує хабарництво

Притягнення до відповідальності та види відповідальності

5. Дача згоди на притягнення до відповідальності
6. Види відповідальності

Інші положення про злочини

7. Злочини, передбачені даним законом: сфера застосування
8. Звільнення від відповідальності за певні види злочинів, пов'язаних із хабарництвом, та інше
9. Злочини, що вчиняються юридичними особами, передбачені розділами 1, 2 та 6
10. Злочини, що вчиняються партнерством, передбачені розділом 7

Додаткові та фінальні положення

11. Поширення дії даного закону на території Великої Британії
12. Зміни та положення
13. Сфера застосування даного положення
14. Вступ в дію, перехідні та інші положення
15. Скорочена назва закону

Додаток 1 – Поправки, викликані іншими поправками

Додаток 2 – Скасування та відкликання

Закон Великої Британії «Про хабарі», 2010 рік

РОЗДІЛ 23

Даним законом вводяться положення про злочини, пов'язані із дачею і отриманням хабара, і регулюються інші питання, пов'язані із ними. [8 квітня 2010 року]

Її Королівською Величністю за участі та при згоді обраних до діючого Парламенту духовних та світських лордів і общин затверджено наступний закон:

Загальні злочинні діяння, пов'язані із хабарництвом

1. Дача хабара іншій особі

- (1) Особа (надалі - Хабародавець) підлягає відповідальності за вчинення злочинного діяння у наступних випадках:
 - (2) Випадок 1:
 - (а) хабародавець пропонує, гарантує або надає фінансову чи іншу вигоду іншій особі та
 - (б) хабародавець розраховує на те, що така вигода
 - (i) спонукатиме особу здійснити завідомо незаконне виконання службового обов'язку або дії, чи
 - (ii) стане для вищезазначеної особи винагородою за завідомо незаконне виконання службового обов'язку або дії.
 - (3) Випадок 2:

(а) хабародавець пропонує, гарантує і надає фінансову чи іншу вигоду іншій особі та

(б) хабародавець знає і припускає, що прийняття іншою особою вигоди як такої вважається завідомо незаконним виконання службового обов'язку або дії.

(4) Злочин у Випадку 1 вважається здійсненим незалежно від того, що особа, якій пропонується, гарантується або надається вигода, є (не є) особою, яка має намір здійснити завідомо незаконне виконання службового обов'язку або дії.

(5) Злочин у Випадку 1 та 2 вважається вчиненим незалежно від того, що хабародавець пропонує, гарантує або надає вигоду особисто або через посередника.

2. Злочини, пов'язані із отриманням хабара

(1) Особа (надалі - Хабароотримувач) підлягає відповідальності у випадку здійснення будь-якого злочинного діяння із наступних.

(2) Випадок 3: хабароотримувач вимагає, погоджується отримати або отримує фінансову або іншу вигоду, при цьому він знає, що отримання такої вигоди спричинить завідомо незаконне виконання службового обов'язку або дії (хабароотримувачем або іншою особою).

(3) Випадок 4:

(а) хабароотримувач вимагає, погоджується отримати або отримує фінансову допомогу або іншу вигоду, або

(б) вимога, згода отримати або отримання фінансової або іншої вигоди є завідомо незаконним виконання службового обов'язку або дії.

(4) Випадок 5: хабароотримувач вимагає, погоджується прийняти або отримує фінансову або іншу вигоду в якості винагороди за завідомо незаконне виконання службового обов'язку або дії (хабароотримувачем або іншою особою).

(5) Випадок 6: Беручи до уваги планування або здійснення хабароотримувачем пред'явлення вимоги, дачу згоди отримати або отримання фінансової або іншої вигоди, завідомо незаконне виконання службового обов'язку або дії здійснюється

(а) хабароотримувачем, або

(б) іншою особою за вимогою, за (мовчазною) згодою хабароотримувача.

(6) Злочини Випадку 3, 4, 5 і 6 визнаються вчиненими незалежно від того, що

(а) хабароотримувач вимагає, погоджується отримати або отримує (має намір вимагати, дати згоду на отримання або отримати) вигоду особисто або через посередника.

(б) вигодоотримувач або інша особа є (вважається) хабароотримувачем.

(7) Злочини Випадку 4, 5 і 6 визнаються вчиненими незалежно від того, що хабароотримувач

знає або підозрює про завідому незаконність виконання службового обов'язку або дії.

- (8) Злочин Випадку 6, в якому виконання службового обов'язку або дії здійснюється особою, яка не є хабароотримувачем, визнається здійсненням незалежно від того, що зазначена особа знає або підозрює про завідому незаконність виконання службового обов'язку або дії.

3. Службовий обов'язок або діяння, пов'язані із дачею хабара

- (1) У контексті даного закону під службовим обов'язком або дією мається на увазі службовий обов'язок або дія,
- (а) передбачені підрозділом (2), або
 - (б) які відповідають не менше ніж одній із умов А, Б і В.
- (2) Вимоги даного підрозділу застосовуються до наступних службових обов'язків та дій:
- (а) службові обов'язки публічного характеру,
 - (б) дії, пов'язані із здійсненням комерційної діяльності,
 - (в) дії, які відносяться до службових обов'язків,
 - (г) дії, які здійснюються юридичною особою або іншим об'єднанням осіб чи від їхнього імені.
- (3) Умова А: від особи, яка виконує службовий обов'язок або здійснює дію, очікується добросовісне виконання зазначеного службового обов'язку або дії.
- (4) Умова Б: від особи, яка виконує службовий обов'язок або здійснює дію, очікується неупереджене виконання службового обов'язку або дії.
- (5) Умова В: особа, яка виконує службовий обов'язок або здійснює дію, наділена довірою в силу виконання даного службового обов'язку або здійснення дії.
- (6) Даний закон поширюється на службові обов'язки або дії навіть у тому випадку, якщо вони
- (а) не мають жодного зв'язку із Великою Британією, або
 - (б) здійснюються за межами Великої Британії.
- (7) У даному розділі під комерційною діяльністю мається на увазі тематична або професійна діяльність.

4. Завідомо незаконні дії, пов'язані з дачею хабара

- (1) У контексті даного закону виконання службового обов'язку або дії
- (а) визнаються завідомо незаконними у випадку, якщо форма їх здійснення не відповідає очікуваному належному виконанню службового обов'язку, або
 - (б) повинні бути визнані завідомо незаконними у випадку бездіяльності, яке не відповідає

очікуваному виконанню службового обов'язку або дії.

- (2) У підрозділі (1) під очікуваним належним виконанням мається на увазі
 - (а) очікування, вказане в умові А або Б стосовно службовим обов'язкам або діям, які відповідають даним умовам, або
 - (б) стосовно службового обов'язку або дії, що відповідають умові В, - будь-яке очікування, пов'язане із порядком або причинами виконання службового обов'язку або дії, при цьому таке очікування впливає із довіри, якою наділена особа відповідно до умови В.
- (3) Будь-яка дія (бездіяльність) особи, пов'язаної із раніше здійсненим вказаною особою виконанням службового обов'язку або дії, з метою виконання даного закону визнається здійсненим даною особою під час виконання вказаного службового обов'язку або дії.

5. Очікуване належне виконання службового обов'язку або діяння

- (1) У розділах 3 і 4 під очікуваним належним виконанням службового обов'язку або дії мається на увазі очікування будь-якої особи, яка знаходиться у Великій Британії і діє на законних підставах, яке пов'язане із виконанням службового обов'язку або дії.
- (2) Для визначення поняття очікування зазначеної особи у зв'язку із виконанням службового обов'язку або дії у випадку, якщо здійснення таких дій не регулюються законом будь-якої частини Великої Британії, місцеві традиції або звичаї беруться до уваги лише за наявності дозволу або вимоги у нормативних правових актах, які діють у відповідній державі або території.
- (3) У підрозділі (2) під нормативними правовими актами маються на увазі права, що містяться у наступних джерелах:
 - (а) оформлені офіційними документами конституція та акти, що вступили в силу на основі діючого законодавства відповідної держави або території, або
 - (б) ті, які вступили в силу за рішенням суду, що підтверджується оприлюдненими документальними джерелами.

Дача хабара посадовій особі іноземної держави

6. Дача хабара посадовій особі іноземної держави

- (1) Особа (надалі – Хабародавець), яка дає хабара посадовій особі іноземної держави (надалі – Службовець-хабароотримувач), підлягає відповідальності у випадку, якщо вона має намір здійснити вплив на виконання службових обов'язків вказаним службовцем-хабароотримувачем.
- (2) На додаток до вищезазначеного намір хабародавця повинен містити отримання права
 - (а) на здійснення або продовження комерційної діяльності, або
 - (б) на отримання або збереження переваги у комерційній діяльності.

- (3) Хабародавець визнається винним в дачі хабара службовцю-хабароотримувачу лише у наступних випадках:
- (a) хабародавець пропонує, гарантує або надає фінансову або іншу вигоду особисто або через посередника,
 - (i) службовцю-хабароотримувачу, або
 - (ii) іншій особі за вимогою, із (мовчазної) згоди службовця-хабароотримувача, або
 - (б) оформлені офіційними документами нормативно-правові акти, що регулюють дії службовця-хабароотримувача, не дозволяються і не вимагають здійснення на нього впливу з боку осіб, для яких він є посадовою особою іноземної держави, шляхом пропозиції або гарантії фінансової або іншої вигоди, а також дарування.
- (4) У даному розділі під здійсненням впливу на службовця-хабароотримувача з боку особи, для якого він є посадовою особою іноземної держави, мається на увазі здійснення впливу на службовця-хабароотримувача під час виконання ним службових обов'язків посадової особи іноземної держави, що передбачає
- (a) невиконання зазначених службових обов'язків, і
 - (б) використання службового становища службовця-хабароотримувача, який є посадовою особою іноземної держави, будь-яким чином, у тому числі у протиріччі із належним порядком виконання службових обов'язків службовця-хабароотримувача.
- (5) Під посадовою особою іноземної держави мається на увазі фізична особа, яка
- (a) займає посаду в системі законодавчої, виконавчої або судової влади будь-якої держави або території за межами Великої Британії (адміністративно-територіальної одиниці такої держави або території) в результаті призначення або обрання,
 - (б) виконує державні обов'язки
 - (i) в інтересах або від імені держави або території за межами Великої Британії (адміністративно-територіальної одиниці держави або території), або
 - (ii) в інтересах державного органу або державного підприємства держави або території (адміністративно-територіальної одиниці держави або території), або
 - (в) є працівником або представником міжнародної громадської організації.
- (6) Під міжнародною громадською організацією мається на увазі організація, до членів якої відносяться
- (a) держави або території,
 - (б) уряди держав або територій,
 - (в) інші міжнародні громадські організації,
 - (г) зазначені держави, території та міжнародні громадські організації у будь-якому поєднанні.

- (7) У контексті підрозділу (3)(б) під оформленням офіційними документами нормативно-правових актів, що регулюють дії службовця-хабароотримувача, мається на увазі
- (а) законодавство будь-якої частини Великої Британії, якщо виконання службових обов'язків службовця-хабароотримувача, на яке хабародавець має намір здійснити вплив, регулюється законодавством відповідної частини Великої Британії,
 - (б) діючий і оформлений документами регламент міжнародної громадської організації, якщо пункт (а) не застосовується і службовець-хабародавець є працівником або представником зазначеної організації,
 - (в) у випадку незастосування пунктів (а) і (б) – законодавство держави або території, для яких службовець-хабароотримувач є посадовою особою, в частині, передбаченій
 - (і) оформленими офіційними документами конституцією та актами, які вступили в силу на основі діючого законодавства такої держави або території, чи
 - (іі) рішенням суду, яке вступило в силу та яке підтверджене оприлюдненими документальними джерелами.
- (8) В контексті даного розділу під систематичною та професійною діяльністю мається на увазі комерційна діяльність.

Нездатність комерційних організацій попередити хабарництво

7. Комерційна організація, яка нездатна попередити хабарництво

- (1) Комерційна організація (надалі – компанія) визнається винною у здійсненні злочину, передбаченого даним розділом, якщо пов'язана із нею особа (надалі – особа, пов'язана із компанією) дає хабара іншій особі із наміром
- (а) отримати на користь компанії право на здійснення або продовження комерційної діяльності, чи
 - (б) отримати на користь компанії право на отримання або збереження переваги у комерційній діяльності.
- (2) Не допускається притягнення компанії до відповідальності у випадку, якщо компанія може доказати застосування належних процедур, призначених для припинення здійснення зазначених дій осіб, пов'язаних із компанією.
- (3) В контексті даного розділу особа, пов'язана із компанією, визнається такою, що дала хабара іншій особі, лише у наступних випадках:
- (а) особа, пов'язана із компанією визнана (може бути визнаною) винною у вчиненні злочину, передбаченого розділом 1 або розділом 6 (незалежно від того, що особа, пов'язана із компанією, була (не була) притягнена до відповідальності за вчинення зазначеного злочину), або

(б) могла бути визнана винною у здійсненні зазначеного злочину у випадку незастосування розділів 12(2)(в) та (4).

(4) Поняття особи, пов'язаної із компанією, визначається розділом 8. Обов'язок Міністра із оприлюднення посібника передбачається розділом 9.

(5) У даному розділі під партнерством мається на увазі

(а) партнерство, засноване відповідно до закону «Про Партнерства» 1890 року, або

(б) партнерства з обмеженою відповідальністю, зареєстровані відповідно до закону «Про Партнерства з обмеженою відповідальністю» 1907 року.

або фірма (юридична особа) аналогічної організаційно-правової форми, заснована відповідно до законодавства держави або території за межами Великої Британії.

Під комерційною організацією мається на увазі

(а) юридична особа, заснована відповідно до законодавства будь-якої частини Великої Британії і яка здійснює комерційну діяльність (у зазначеній частині Великої Британії або за її межами),

(б) будь-яка інша юридична особа (незалежно від місця заснування), яка здійснює комерційну діяльність (будь-яку її частину) у будь-якій частині Великої Британії,

(в) партнерство, засноване відповідно до законодавства будь-якої частини Великої Британії і яке здійснює комерційну діяльність (на території вказаної частини Великої Британії або за її межами), чи

(г) партнерство іншого виду (незалежно від місця заснування), яке здійснює комерційну діяльність (будь-яку її частину) у будь-якій частині Великої Британії.

В контексті даного розділу під систематичною або професійною діяльністю мається на увазі комерційна діяльність.

8. Поняття асоційованої особи

(1) В контексті розділу 7 особа визнається такою, що має зв'язок із компанією (надалі – особа, пов'язана із компанією), якщо вона здійснює дії в інтересах або від імені компанії (крім дачі будь-якого хабара, передбаченого даним законом).

(2) Не береться до уваги той факт, яким чином оформлені повноваження особи, пов'язаної із компанією, надані їй з метою здійснення дій в інтересах або від імені компанії.

(3) Пов'язана із компанією особа може бути, наприклад, працівником, представником або дочірнім підприємством компанії.

(4) Якщо встановлено факт, що пов'язана із компанією особа здійснила дії в інтересах або від імені компанії, приймаються до уваги всі наявні обставини, що стосуються справи, а не лише вказівки на випадок вирішення відносин між пов'язаною із компанією особою та компанією.

- (5) У випадку, коли пов'язана із компанією особа є працівником компанії, здійснення такою особою дій в інтересах або від імені компанії допускається, якщо не буде вказано інше.

9. Посібник для комерційної організації, яка попереджує хабарництво

- (1) Міністр повинен оприлюднити посібник по процедурам, які можуть бути застосовані комерційними організаціями з метою недопущення дачі хабарів пов'язаними із компанією особами, вказаними у розділі 7(1).
- (2) Міністр має право оприлюднити зміни та доповнення до посібника, опублікованого відповідно до даного розділу, а також нову редакцію посібника.
- (3) Перш ніж здійснити оприлюднення відповідно до вимог даного розділу Міністр повинен ознайомитися із думками Кабінету Міністрів Шотландії.
- (4) Спосіб оприлюднення, який здійснюється відповідно до даного розділу, обирається на розсуд Міністра.
- (5) Поняття, які використовуються у даному розділі, передбачені розділом 7.

Притягнення до відповідальності та види відповідальності

10. Дача згоди на притягнення до відповідальності

- (1) На території Англії та Уельсу особа може бути притягнена до відповідальності відповідно до даного закону лише нижчезазначеними особами або за їхньої згоди:
 - (а) Генеральний прокурор,
 - (б) Директор Управління по боротьбі із крупним шахрайством, або
 - (в) Директор відділу розслідувань в Управлінні Великої Британії по податковим і митним зборам.
- (2) Відповідно до даного закону на території Північної Ірландії притягнення до відповідальності здійснюється лише нижчезазначеними особами або за їхньої згоди:
 - (а) Генеральний прокурор Північної Ірландії, або
 - (б) Директор Управління по боротьбі із крупним шахрайством.
- (3) Не допускається притягнення до відповідальності відповідно до даного закону на території Англії та Уельсу або Північної Ірландії особами,
 - (а) діючими
 - (і) за вказівкою Генерального прокурора, Директора Управління по боротьбі із крупним шахрайством або Директора відділу розслідувань в Управлінні Великої Британії по по-

датковим та митним зборам, або

(ii) від імені будь-якого із зазначеним директорів, або

(б) особами, яким цей службовий обов'язок делегований будь-яким із зазначеним директорів,

за винятком випадків, коли будь-який із директорів дає згоду на притягнення особи до відповідальності відповідно до даного закону.

(4) Генеральний прокурор, Директор Управління по боротьбі із крупним шахрайством і Директор відділу розслідування в Управлінні Великої Британії по податковим та митним зборам зобов'язані особисто виконувати службовий обов'язок по дачі згоди на притягнення до відповідальності відповідно до розділів (1), (2) і (3).

(5) Винятки із зазначеного правила:

(а) місцезнаходження Директора невідоме, або

(б) Директор особисто видає письмове розпорядження про надання іншій особі права на виконання вказаного службового обов'язку у випадку, якщо місцезнаходження Директора невідоме.

(6) У такому випадку особа має право виконувати даний службовий обов'язок, але при цьому робити це особисто.

(7) Підрозділи (4) – (6) заміщують будь-які положення, на основі яких будь-яка особа, окрім Генерального прокурора, Директора Управління по боротьбі із крупним шахрайством і Директора відділу розслідування в Управлінні Великої Британії по податковим та митним зборам, має право давати згоду на притягнення до відповідальності відповідно до підрозділів (1), (2) та (3).

(8) На території Північної Ірландії притягнення до відповідальності відповідно до даного закону здійснюється на основі розділу 36 закону «Про Правосуддя (Північна Ірландія)» 2002 року (делегування службових обов'язків Генеральному прокурору Північної Ірландії іншим особам, окрім Заступника Генерального прокурора) лише у випадку, якщо Генеральний прокурор Північної Ірландії дає свою згоду на притягнення до відповідальності.

(9) Генеральний прокурор Північної Ірландії особисто виконує службовий обов'язок по дачі згоди на притягнення до відповідальності відповідно до підрозділів (2) або (8), за винятком випадків, коли даний обов'язок особисто виконує Заступник Генерального прокурора Північної Ірландії відповідно до розділів 30(4) або (7) закону 2002 року (право Заступника Генерального прокурора виконувати службові обов'язки Прокурора).

(10) Підрозділ (9) заміщує розділ 36 закону 2002 року стосовно службових обов'язків Генерального прокурора Північної Ірландії і Заступника Генерального прокурора Північної Ірландії, які покладаються на зазначених осіб на основі або (залежно від обставин) в силу вищезазначених підрозділів (2) і (8), які передбачають дачу згоди на притягнення до відповідальності.

11. Види відповідальності

- (1) Фізична особа, притягнена до відповідальності відповідно до розділів 1, 2 або 6 карається
 - (а) при засудженні у порядку сумарного провадження позбавленням волі терміном не більше ніж 12 місяців і (або) штрафом у розмірі не більше встановленого законом максимуму.
 - (б) при засудженні по звинувачувальному акту позбавленням волі терміном не більше ніж 10 років і (або) штрафом.
- (2) Будь-яка особа, притягнена до відповідальності відповідно до розділів 1, 2 або 6 карається
 - (а) при засудженні у порядку сумарного провадження штрафом в розмірі не більше встановленого законом максимуму,
 - (б) при засудженні по звинувачувальному акту штрафом.
- (3) Особа, притягнена до відповідальності відповідно до розділу 7, при засудженні по звинувачувальному акту карається штрафом.
- (4) У підрозділі (1)(а) під 12 місяцями
 - (а) на території Англії та Уельсу стосовно злочину, здійсненого до вступу в силу розділу 154(1) закону «Про кримінальне правосуддя» 2003 року, або
 - (б) на території Північної Ірландії,вважаються 6 місяцями.

12. Злочини, передбачені даним законом: сфера застосування

- (1) Злочини, передбачені розділами 1, 2 і 6, визнані вчиненими в Англії та Уельсі, Шотландії і Північній Ірландії, якщо злочинне діяння (бездіяльність) вчинене у відповідній частині Великої Британії.
- (2) Підрозділ (3) застосовується, якщо
 - (а) дія (бездіяльність), що входить до складу злочину, передбаченого розділами 1, 2 і 6, здійснена за межами Великої Британії,
 - (б) здійснене особою за межами Великої Британії діяння (бездіяльність) входило до складу злочину у випадку його здійснення на території Великої Британії, і
 - (в) зазначена особа має тісний зв'язок із Великою Британією.
- (3) У такому випадку
 - (а) дія (бездіяльність) входить до складу злочину, передбаченого підрозділом (2)(а), і
 - (б) допускається відкриття судового провадження стосовно злочину у будь-якій частині Великої Британії.

- (4) У контексті (2)(в) особа має тісний зв'язок із Великою Британією лише у випадку, якщо дана особа має один із наступних статусів при вчиненні зазначеного діяння (бездіяльності):
- (а) громадянин Великої Британії,
 - (б) громадянин заморської території Великої Британії,
 - (в) підданий Великої Британії (Заморські території),
 - (г) громадянин Британської Заморської території,
 - (д) особа, яка є підданим Великої Британії на основі закону «Про Британське Громадянство» 1981 року,
 - (е) особа, яка знаходиться під протекторатом Великої Британії по змісту зазначеного закону,
 - (є) фізична особа, яка є резидентом Великої Британії,
 - (ж) юридична особа, засноване відповідно до законодавства будь-якої із частин Великої Британії,
 - (з) шотландське партнерство.
- (5) Злочин, передбачений розділом 7, визнається здійсненим незалежно від місця здійснення (бездіяльності), який входить до складу злочину, як на території Великої Британії, так і за її межами.
- (6) У випадку здійснення у Великій Британії дії (бездіяльності), яка входить до складу злочину, передбаченого розділом 7, допускається порушення судового провадження за злочином у будь-якій частині Великої Британії.
- (7) Підрозділ (8) застосовується, якщо відповідно до даного розділу судове провадження стосовно вчиненого особою злочину повинно бути порушено на території Шотландії.
- (8) Допускається порушення судового провадження
- (а) у шерифському судовому окрузі, на території якого особу взято під арешт або затримано, або
 - (б) у шерифському судовому окрузі, визначеному рішенням Генерального прокурора у справах Шотландії.
- (9) У підрозділі (8) поняття шерифського судового округу відповідає визначенню, передбаченому розділом 307(1) закону «Про кримінальне правосуддя (Шотландія)» 1995 року.

13. Звільнення від відповідальності за певні види злочинів, пов'язаних із хабарництвом, та інше

- (1) Особа звільняється від відповідальності стосовно злочину, пов'язаного із дачею хабара, якщо вона докаже необхідність здійснених нею дій із метою

-
- (а) належного виконання функцій розвідувальної служби, або
- (б) належного виконання функцій збройних сил, які беруть участь у бойових діях.
- (2) Керівники усіх розвідувальних служб зобов'язані забезпечити прийняття внутрішніх регламентів, які підтверджують, що дії працівників даних служб, які визнаються такими, що мають (у випадку незастосування даного правила) ознаки складу злочину, пов'язаного із дачею хабара, що необхідні для досягнення цілей, вказаних у підрозділі (1)(а).
- (3) Рада оборони зобов'язана забезпечити прийняття внутрішніх регламентів збройних сил, які підтверджують, що дії
- (а) осіб, які входять до складу збройних сил та беруть участь у бойових діях, або
- (б) цивільних осіб, які підпорядковуються військовій дисципліні під час надання сприяння особам, які відповідають умові пункту (а),
- які містять ознаки складу злочину, пов'язаного із дачею хабара, у випадку незастосування даного правила, необхідні для досягнення вказаних у підрозділі (1)(б) цілей.
- (4) Регламенти, які приймаються відповідно до розділів (2) або (3), повинні бути схвалені Міністром.
- (5) У контексті даного розділу до обставин, в яких дії особи необхідні для досягнення вказаних у підрозділах (1)(а) і (б) цілей, відносяться будь-які обставини, в яких дії осіб
- (а) у випадку незастосування даної умови містять ознаки складу злочину, передбаченого розділом 2, і
- (б) доповнюються діями іншої особи, що містять ознаки складу злочину, передбаченого розділом 1, у випадку незастосування підрозділів (1)(а) і (б).
- (6) У даному розділі під бойовими діями мається на увазі наступне:
- (а) бойові дії або операція проти ворога,
- (б) операція за межами Британських Островів, метою якої є захист життя або майна, або
- (в) військова окупація іноземної держави або території.

Під збройними силами маються на увазі збройні сили Її Величності (відповідно до визначення, передбаченого законом «Про збройні сили» 2006 року),

Визначення поняття «цивільна особа, яке підпорядковується військовій дисципліні» і «ворог» передбачені законом 2006 року.

Визначення поняття «ШУЗ (Штаб урядового зв'язку)» передбачено розділом 3(3) закону «Про розвідувальні служби» 1994 року,

Під керівництвом мається на увазі

- (а) Генеральний директор Служби безпеки,

(б) Директор Секретної розвідувальної служби, або

(в) Директор Штабу урядового зв'язку.

Під розвідувальними службами мається на увазі Служба безпеки, Секретна розвідувальна служба і ШУЗ.

Під злочином, пов'язаним із дачею хабара, мається на увазі

(а) злочини, передбачені розділом 1, які не є злочинами, передбаченими розділом 6,

(б) злочини, передбачені розділом 2,

(в) сприяння під час здійснення злочину, передбаченого пунктами (а) і (б),

(г) спроба здійснення злочину, передбаченого пунктами (а) і (б), змова або підбурювання з метою здійснення такого злочину, або

(д) злочин, передбачений частиною 2 закону «Про тяжкі злочини» 2007 року (підбурювання або сприяння при здійсненні кримінального злочину), пов'язане зі злочином, передбаченим пунктами (а) і (б).

14. **Злочини, що вчиняються юридичними особами, передбачені розділами 1, 2 та 6**

(1) Даний розділ застосовується у випадку, якщо злочин, передбачений розділами 1, 2 і 6 здійснюється юридичною особою або шотландським партнерством.

(2) У випадку, коли доведено вчинення злочину із (мовчазної) згоди

(а) вищої посадової особи юридичної особи або шотландського партнерства, або

(б) особи, яка повинна виконувати функції такої вищої посадової особи,

Зазначена вища посадова особа (в тому числі юридична особа і партнерство) визнаються винними у вчиненні злочину, підлягає притягненню до відповідальності і відповідному покаранню.

(3) У випадку вчинення злочину, передбаченого розділами 1, 2 і 6 або на основі підрозділів 12(2)-(4), правила підрозділу (2) поширюються на вищу посадову особу або особу, яка повинна виконувати функції такої вищої посадової особи, лише якщо вказані особи мають тісний зв'язок із Великою Британією (відповідно до визначення, наданого у розділі 12(4)).

(4) У даному розділі

Під Директором юридичної особи, діяльністю якої управляють його учасники, мається на увазі учасник юридичної особи,

Під вищою посадовою особою мається на увазі

(а) директор, який управляє, секретар або інша посадова особа юридичної особи із аналогічними службовими обов'язками, і

(б) партнер у шотландському партнерстві.

15. Злочини, що вчиняються партнерством, передбачені розділом 7

- (1) У випадку, коли партнерству пред'явлено обвинувачення у вчиненні злочину, передбаченого розділом 7, судове провадження порушується проти партнерства (а не проти його учасників).
- (2) У контексті такого провадження
 - (а) партнерство прирівнюється до юридичної особи у частині положень судового регламенту, що регулюють порядок вручення документів, і
 - (б) нижчезазначені положення застосовуються аналогічно до їхнього застосування до юридичних осіб:
 - (i) розділ 33 закону «Про кримінальне правосуддя» 1925 року і Додаток 3 до закону «Про мирових суддів» 1980 року.
 - (ii) розділ 18 закону «Про кримінальне правосуддя (Північна Ірландія)» 1945 року (глава 15 (П.І.)) і додаток 4 до наказу «Про мирових суддів (Північна Ірландія)» 1981 року (Законодавчий акт 1981/1965 (П.І.26)).
 - (iii) розділ 70 закону «Про кримінальне судочинство (Шотландія)» 1995 року.
- (3) У випадку, якщо партнерство визнається винним у вчиненні злочину, передбаченого розділом 7, і карається штрафом, сума штрафу виплачується із активів партнерства.
- (4) У даному розділі поняття партнерства має значення, яке передбачене розділом 7.

Додаткові та фінальні положення

16. Поширення дії даного закону на території Великої Британії

Правила даного закону однаково застосовуються до державних службовців Великої Британії та інших фізичних осіб.

17. Зміни та положення

- (1) Скасовуються нижчезазначені види злочинів, передбачених загальним правом:
 - (а) злочини по змісту права Англії та Уельсу, Північної Ірландії, які мають відношення до дачі хабара, надання незаконного впливу на суд і присяжних засідателів,
 - (б) злочини по змісту права Шотландії, які мають відношення до дачі та отримання хабара.

- (2) Додаток 1 (зміни та доповнення, введені в дію на основі інших змін та доповнень) вступають в силу.
- (3) Додаток 2 (скасування нормативних актів) вступає в силу.
- (4) Відповідний орган державної влади має право видати наказ про введення в дію додаткового положення, нової редакції положення або зміни (доповнення) до додатку, які він вважатиме необхідними з метою або в силу даного закону.
- (5) Право на видання наказу відповідно до даного закону
- (а) здійснюється у формі нормативно-правового акту,
 - (б) включає право введення в дію тимчасового або перехідного положення, обмовки,
 - (в) може бути здійснене, зокрема, шляхом внесення поправки, скасування або іншої зміни положення, що вступило в силу на основі нормативно-правового акту (в тому числі закон, затверджений під час сесії Парламенту, що затвердила даний закон).
- (6) Відповідно до підрозділу (7) нормативно-правовий акт, який вводить у дію виданий відповідно до даного закону наказ Міністра, вступає в силу після представлення Палатам Парламенту і схвалення їхніми резолюціями проекту зазначеного нормативно-правового акту.
- (7) Нормативно-правовий акт, який вводить у дію виданий відповідно до даного розділу наказ Міністра, який не вносить поправки та не скасовує положення закону Великої Британії або закону Шотландії, Уельсу або Північної Ірландії, вступає в силу у випадку, якщо Палати Парламенту не здійснюють право прийняти резолюцію, яка скасовує нормативно-правовий акт.
- (8) Відповідно до підрозділу (9) нормативно-правовий акт, який вводить у дію наказ Кабінету міністрів Шотландії, виданий відповідно до даного розділу, вступає в силу лише після представлення Парламенту Шотландії і схваленню його резолюцією проекту зазначеного нормативно-правового акту.
- (9) Нормативно-правовий акт, який вводить у дію виданий відповідно до даного розділу наказ Кабінету міністрів Шотландії, який не вносить поправок і не скасовує положення прийнятого Парламентом Шотландії закону або закону Великої Британії, вступає в силу у випадку, якщо Парламент Шотландії не здійснює право прийняти резолюцію, яка скасовує нормативно-правовий акт.
- (10) У даному розділі
- До законів Шотландії, Уельсу і Північної Ірландії відносять закони, прийняті Парламентом Шотландії, Національною Асамблеєю Уельсу або Асамблеєю Північної Ірландії,
 - До нормативно-правових актів відносяться акти, прийняті Парламентів Шотландії, а також законодавство Північною Ірландії,
 - Під належним органом державної влади мається на увазі
 - (а) Кабінет міністрів Шотландії – стосовно положень, які входять у сферу законодавчої

діяльності Парламенту Шотландії, якщо такі містяться у затвердженому Парламентом законі, і

(б) Міністр – у всіх інших випадках.

18. Сфера застосування даного положення

- (1) Відповідно до нижчезазначених положень даний закон діє на території Англії та Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії.
- (2) Відповідно до підрозділів із (3) по (5) сфера дії наведених у Додатку 1 і 2 змін, доповнень і положень про скасування нормативно-правових актів відповідає сфері дії змінених вказаними поправками і скасованих положень.
- (3) Положення про зміни і скасування розділів закону «Про озброєні сили» 2006 року не застосовуються на території Нормандських Островів.
- (4) Положення про зміни розділів закону «Про міжнародний кримінальний суд» 2001 року застосовуються лише на території Англії та Уельсу, Північної Ірландії.
- (5) Підрозділ (2) не застосовуються до положень про скасування розділів закону «Про цивільну авіацію» 1982 року.

19. Вступ в дію, перехідні та інші положення

- (1) Відповідно до підрозділу (2) Міністр видає у формі нормативно-правового акту наказ, який визначає термін вступу в силу даного закону.
- (2) Розділи 16, із 17(4) по 17(10), 10, даний розділ (за винятком підрозділів із (5) по (7)) і розділ 20 вступає в силу в день затвердження даного закону.
- (3) Допускається внесення у наказ, виданий відповідно до підрозділу (1), положень,
 - (а) які визначають різні терміни для визначення цілей,
 - (б) тимчасові і перехідні положення, обмовки, які Міністр вважатиме необхідними у зв'язку зі вступом в силу будь-якого із положень даного закону.
- (4) Міністр повинен ознайомитися із думкою Кабінету міністрів Шотландії перед виданням на основі даного розділу наказу, що має відношення до тих положень даного закону, які входили б у сферу законодавчої діяльності Парламенту Шотландії, якщо б вони містилися у законі, затвердженому даним Парламентом.
- (5) Даний закон не зачіпає обов'язки, розслідування, судові провадження або штрафи, які мають відношення
 - (а) до зазначеного у підрозділі (1) розділу 17 злочину по змісту загального права, вчиненого (повністю або частково) до поширення зазначеного підрозділу на злочин такого виду, або

(б) до злочину, передбаченого законом «Про протидію корупції в органах державної влади» 1889 року або законом «Про протидію корупції» 1906 року, вчиненому (повністю або частково) до вступу в силу положення про скасування зазначеного закону відповідно до положення 2 до даного закону.

(6) У контексті підрозділу (5) злочин визнається частково вчиненим до визначеного часу, якщо злочинне діяння (бездіяльність), що входить до складу злочину, вчинене до настання вказаного часу.

(7) Підрозділи (5) і (6) не обмежують дію положень розділу 16 закону «Про тлумачення» 1978 року (загальноприйняті обмовки про скасування).

20. Скорочена назва закону

Допускається використання даного закону під назвою закону «Про хабарі» 2010 року.

ДОДАТОК 1

ПОПРАВКИ, ВИКЛИКАНІ ІНШИМИ ПОПРАВКАМИ

Закон Міністерства Оборони «Про поліцію» 1987 року (с. 4)

1. У розділі 2(3)(ba) Закону Міністерства Оборони «Про поліцію» 1987 року (юрисдикція членів Міністерства Оборони) закон «Про запобігання корупції 1889-1916» було змінено на «Закон про хабарі» 2010 року.

Закон «Про кримінальне правосуддя» 1987 року (с.38)

2. У Розділі 2A Закону «Про кримінальне правосуддя» 1987 року (Голова Бюро із розслідування випадків крупного шахрайства із попереднього розслідування правопорушень, пов'язаних із корупцією стосовно посадових осіб іноземних держав і т.п.) пункти (5) та (6) були змінені -

(5) Цей розділ стосується поведінки -

(а) яка є правопорушенням під дією Розділу 3(6) закону «Про хабарі» 2010 року відповідно до Розділу 1 або 2 даного закону, передбаченого законодавством Англії та Уельсу або Північної Ірландії, або

(б) яка являє собою правопорушення відповідно до Розділу 6 даного закону, передбаченого законодавством Англії та Уельсу або Північної Ірландії.

Закон «Про міжнародний кримінальний суд» 2001 року (с. 17)

3. До закону «Про міжнародний кримінальний суд» 2001 року були внесені наступні зміни.
4. У Розділі 54(3) (правопорушення у відношенні Міжнародного кримінального суду: Англія і Уельс) -
 - (а) у пункті (б) «або» було змінено на «правопорушення відповідно до закону «Про хабарі» 2010 року або (залежно від обставин) правопорушення», та
 - (б) у пункті (в) після «загального права» було додано - «або (залежно від випадку) відповідно до закону «Про хабарі» 2010 року».
5. У розділі 61(3)(б) (правопорушення у відношенні Міжнародного кримінального суду: Північна Ірландія) після «загального права» додано «або (залежно від випадку) відповідно до закону «Про хабарі» 2010 року».

Закон «Про міжнародний кримінальний суд (Шотландія)» 2001 року (асп.13)

6. У розділі 4(2) Закону «Про міжнародний кримінальний суд (Шотландія)» 2001 року (правопорушення у відношенні Міжнародного кримінального суду) -

(а) у пункті (б) після «загального права» додано «або (залежно від випадку) відповідно

до закону «Про хабарі» 2010 року»

(б) у пункті (в) слова «відповідно до розділу 1 Закону «Про запобігання корупції» 1906 року (с.34) або за загальним правом» були замінені на «відповідно до закону «Про хабарі» 2010 року».

Закон «Про організовану злочинність та поліцію» 2005 року (с. 15)

7. До закону «Про організовану злочинність та поліцію» 2005 року були внесені наступні зміни.

8. У Розділі 61(1) (правопорушення, до яких застосовуються слідчі повноваження) параграф (з) був змінений –

(з) будь-яке правопорушення відповідно до закону «Про хабарі» 2010 року»

9. У розділі 76 (3) (ордери фінансової звітності) параграфи від (г) до (е) були змінені -

(da) правопорушення відповідно до наступних положень закону «Про хабарі» 2010 року –

Розділ 1 (злочини, пов'язані із підкупом іншої особи)

Розділ 2 (злочини, пов'язані із дачею хабара)

Розділ 6 (дача хабара посадовій особі іноземної держави)

10. У Розділі 77 (3) (ордери фінансової звітності: Шотландія) після параграфу (б) було додано -

(в) правопорушення, передбачене розділами 1, 2 або 6 закону «Про хабарі» 2010 року».

Закон «Про збройні сили» 2006 року (с. 52)

11. У Додатку 2 до Закону «Про збройні сили» 2006 року (в якому перераховані серйозні правопорушення за підозри у скоєнні яких, справа підозрюваного повинна бути передана на розгляд поліції), в кінці параграфу 12 було додано -

(wa) правопорушення, передбачене розділами 1, 2 або 6 закону «Про хабарі» 2010 року.

Закон «Про боротьбу із організованою злочинністю» 2007 року (с. 27)

12. До закону «Про боротьбу із організованою злочинністю» 2007 року були внесені наступні зміни

13 (1) До розділу 53 даного Закону (за скоєння певних правопорушення за межами держави до відповідальності притягатимуть лише від імені або за згодою Генерального Прокурора або Головного військового прокурора Північної Ірландії) були внесені наступні зміни –

(2) існуючі у розділі слова стали першим пунктом до даного розділу

(3) після пункту додано –

«відповідно до даної частини, пункт (1) не застосовується до правопорушень, до котрих застосовується розділ 10 закону «Про хабарі» 2010 року, що застосовується в силу виконання підрозділу 54(1) та (2) (заохочення або сприяння корупції)».

14. (1) До Додатку 1 до даного закону (список тяжких злочинів) були внесені наступні зміни

(2) Заголовок до параграфу 9 та параграф 9 (корупція і хабарництво: Англія та Уельс) були змінені –

«Корупція

9 Правопорушення, передбачені наступними положеннями закону «Про хабарі» 2010 року –

Розділ 1 (злочини, пов'язані із підкупом іншої особи)

Розділ 2 (злочини, пов'язані із дачею хабара)

Розділ 6 (дача хабара посадовій особі іноземної держави)

(3) Заголовок до параграфу 25 та параграф 25 (корупція і хабарництво: Північна Ірландія) були змінені –

«Корупція

25 Правопорушення, передбачені наступними положеннями закону «Про хабарі» 2010 року –

Розділ 1 (злочини, пов'язані із підкупом іншої особи)

Розділ 2 (злочини, пов'язані із дачею хабара)

Розділ 6 (дача хабара посадовій особі іноземної держави)

Міністерство юстиції Великої Британії

ЗАКОН «ПРО ХАБАРИ», 2010 Р.

ПОСІБНИК ПРО ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОРУПЦІЇ У КОМЕРЦІЙНИХ
ОРГАНІЗАЦІЯХ. (РОЗДІЛ 9 ЗАКОНУ «ПРО ХАБАРИ», 2010 Р.)

ПЕРЕДМОВА

Корупція руйнує життя. Першими її жертвами стають фірми, які несправедливо зазнають збитків. Далі, через ослаблену законність та ушкоджений соціальний та економічний розвиток, корупція вражає уряд та суспільство. В зоні ризику опиняється й принцип вільної та чесної конкуренції, значення якої применшується з кожним запропонованим та взятим хабаром.

Покарання актів корупції є пріоритетним для кожного, кому не байдуже майбутнє бізнесу, міжнародної торгівлі та розвитку світу. Саме тому, набуття чинності Закону «Про корупцію» 1 липня 2011 року є важливим кроком уперед для Великої Британії та відкритих акціонерних товариств Великої Британії. Відповідно до нормативних вимог Закону, я надрукував цей посібник з метою допомогти організаціям розібратися в законодавстві та уникнути ризику хабарництва. Посібник тлумачить дію закону.

Цей документ інформує читачів про вказані в Законі правопорушення стосовно дачі та отримання хабарів, підкupu іноземних державних посадових осіб та про невдалі спроби попередження корупції в організаціях. Покарання цих правопорушень жорстокі. Але читачі повинні розуміти, що покарання передбачені не для обтяження роботи переважної більшості законслухняних фірм, а заради ускладнення життя осіб, відповідальних за корупцію. Я уважно слухав представників бізнесу, щоб переконатись у тому, що цей Закон реалізується у дієвий спосіб – особливо для невеликих фірм із обмеженими ресурсами. І я сподіваюсь цей посібник покаже, що боротьба з хабарництвом більшою мірою є справою здорового глузду, а не обтяжливих процедур. У суть Закону закладений принцип пропорційності. Також у посібнику наведені приклади тематичних досліджень, які пояснюють застосування Закону. Будьте впевнені – ніхто не збирається забороняти фірмам спілкування з їх клієнтами на таких заходах як Вімблдонський турнір або етап Гран-прі. Окремо ми публікуємо різні недирективні посібники «для початківців». Я заохочую представників малого бізнесу звернутись до нашого посібника для стислого ознайомлення з вимогами закону.

Урешті-решт Закону «Про хабарі» у Великій Британії надають уваги, тому що чинне законодавство Великої Британії застаріле. Модернізуючи норми, я кажу нашим міжнародним партнерам, що Велика Британія прагне відігравати провідну роль у викоріненні корупції та підтримувати торгівлю, що сприяє міжнародному розвитку. Я наводитиму докази того що цей Закон позитивно спрямований на бізнес. Такий вплив реалізується завдяки тому що Закон вносить ясність, рівні умови та допомагає привести міжнародну торгівлю до єдиних стандартів. Закон також установлює захист: якщо на організації, де навіть попри ефективні процедури попередження корупції, трапився поодинокий випадок, організація все одно знаходитиметься у виграшному положенні.

Інколи постає питання, чи може бізнес дозволити собі це законодавство – особливо в час відновлення економіки. Але мова не повинна йти про таку альтернативу. Нам непотрібно обирати між боротьбою з корупцією та підтримкою зростання економіки, бо корупція може гарно впливати на бізнес у розумінні створення умов для процвітання вільного ринку.

Усі згодні з тим, що корупція – це неправильно, а норми потребують реформ. Впровадженням цього Закону ми підтримуємо норми закону та зріст торгівлі. Я рекомендую вам цей посібник як помічника у веденні конкурентоспроможного та чесного бізнесу.

Кеннет Кларк. Міністр юстиції.
березень 2011 р.

ВСТУП

1. 8 квітня 2010 року Закон «Про хабарі» отримав Королівську санкцію. Повний примірник Закону з роз'яснювальними примітками можна переглянути за електронною адресою: www.opsi.gov.uk/acts/acts2010/ukpga_20100023_en_1. У Розділі 7 цього Закону визначене нове правопорушення, яке може бути здійснене комерційними організаціями¹, що не в змозі запобігти здійсненню корупційного акту від їх імені особами, пов'язаними з ними. Це дає повний захист організаціям, незважаючи на окремих випадок хабарництва, вони все ж мають ефективні процедури попередження корупції. Положення Розділу 9 вимагають від Міністра публікація посібника про попередження корупції, який використовуватимуть комерційні організації для попередження хабарництва особами, пов'язаними з ними.

2. Закон діє у Англії, Уельсі, Шотландії та Північній Ірландії. Посібник призначений для використання на всій території Великої Британії. Відповідно до Розділу 9, ч. 3, міністри Шотландії отримали консультації щодо змісту даного посібника. Такі ж обговорення були проведені в Асамблеї Північної Ірландії.

3. Цей посібник роз'яснює політику, що визначається Розділом 7 і призначений для допомоги бізнесу різного розміру і секторів економіки у зрозумінні та використанні певного роду процедур для запобігання хабарництву, як зазначено у Розділі 7, ч. 1.

4. Посібник призначений для загального застосування і сформульований на основі шести керівних принципів, кожний із яких супроводжується коментарями та прикладами. Посібник не є директивним документом та не може бути використаним за будь-яких обставин. Питання про те, чи мала організація ефективні процедури запобігання хабарництву в контексті конкретного звинувачення, може бути вирішене тільки в судовому порядку з урахуванням конкретних фактів і обставин справи. У будь-якому випадку, відповідальність залишиться на організації, навіть якщо вона посилатиметься на захист, щоб довести, що мала ефективні процедури запобігання хабарництву. Проте відхилення від запропонованих у керівництві процедур не дає підстав для припущення, що організація не мала ефективних процедур.

5. Запропоновані принципами процедури можуть різнитись для великих багатонаціональних організацій та для організацій малого та середнього розміру. У посібнику наведені процедури, застосування яких залежить від обставин. Інколи можливе застосування альтернативних процедур, котрі теж можуть бути ефективними.

6. У принципах роз'яснюється, що для вирішення питання стосовно корупційних дій, комерційним організаціям варто застосовувати принцип, заснований на аналізі ризику. Застосовані процедури повинні відповідати рівню корупції, з якою зіткнулась організація. Жодні стратегії та процедури не здатні виявити та запобігти усім видам хабарництва. Проте принцип, заснований на аналізі ризику, дозволяє сфокусувати зусилля, де це необхідно. Принцип заснований на аналізі ризику визнає, що загроза хабарництва в організаціях варіюється залежно від юрисдикції, секторів бізнесу, ділового партнерства та ведення операцій.

7. Посібник написаний мовою, що відображає його недирективність. Шість принципів призначені для загального використання і тому написані простою, але інформативною мовою. Коментарі до кожного принципу написані більш обширно.

8. Усі терміни, використані у цьому посібнику, вжиті в тому ж значенні, що й в Законі «Про хабарі» (2010). Будь-які приклади конкретних видів поведінки носять ілюстративний характер і не складають повний список подібної поведінки.

УРЯДОВА ПОЛІТИКА ТА РОЗДІЛ 7 ЗАКОНУ «ПРО ХАБАРИ»

9. Хабарництво підриває демократію та верховенство права і створює дуже серйозну загрозу для безперервного економічного прогресу та розвитку економіки, а також – для правильного функціонування вільних ринків у більш загальному масштабі. Закон «Про хабарі» від 2010 року призначений для реагування на ці загрози в найширшому діапазоні скоєння корупції. Він це здійснює шляхом впровадження жорстких покарань, розширює повноваження судів щодо винесення вироків (збільшення максимального покарання за хабарництво, вчинене фізичною особою, від 7 до 10 років позбавлення волі) та розширює їх юрисдикцію (див. Статті 15 і 16, стр. 9).

10. У Розділах 1 і 2 відповідно, описані два загальні правопорушення, які охоплюють пропозицію, обіцянку надання хабара (активне хабарництво) та вимагання, згода отримання або прийняття хабара (пасивне хабарництво). У Законі також наведений опис ще двох правопорушень, які стосуються конкретно комерційного підкупу. У Розділі 6 вказане правопорушення, пов'язане з підкупом іноземної державної посадової особи з метою збереження бізнесу або одержання переваг у веденні бізнесу². У Розділі 7 описано нову форму корпоративної відповідальності за нездатність запобігти хабарництву від імені комерційної організації. Докладнішу інформацію про правопорушення, передбачені Розділами 1, 6 та 7, можна знайти нижче під номерами відповідних підрозділів.

11. Метою цього Закону є захист комерційних організацій, діяльність яких можна вважати добропорядною за винятком окремо взятого епізоду хабарництва, від повномасштабного застосування Кримінального кодексу. Розділ 7 надає повний захист для досягнення належного балансу. Це є визнанням того факту, що навіть профілактика корупції не завжди буде здатною запобігати хабарництву. Проте захист також покликаний стимулювати комерційні організації впроваджувати процедури для запобігання хабарництву особами, пов'язаними з ними.

12. Упровадження процедур попередження корупції комерційними організаціями становить значний інтерес та є актуальним для слідчих органів. Якщо організація бажає повідомити про інцидент хабарництва вони можуть звернутись до Бюро по боротьбі із шахрайством в особливо крупних розмірах, яке дотримується політики співробітництва з комерційними організаціями в Англії, Уельсі та Північній Ірландії, які самостійно повідомляють про випадки хабарництва (див. розділ «Approach of the SFO to dealing with overseas corruption» на сайті Бюро). Відповідно до Закону «Про хабарі», готовність комерційної організації до співпраці у розслідуванні повне зізнання приймаються до уваги при ухваленні будь-яких рішень щодо необхідності порушення кримінальної справи.

13. Комерційна організація нестиме відповідальність згідно Розділу 7 у випадку незапобігання поведінку, яку можна було б розцінити як правопорушення вказані у Розділах 1 та 6, але це не означає що приватна особа, звинувачена у скоєнні подібного правопорушення, нестиме таке ж покарання. Коли обвинувачення має розумні підстави для сумніву стосовно скоєння правопорушень, вказаних у Розділах 1 та 6, правопорушення, вказане у Розділі 7, не застосовне.

14. В силу загального права та принципу автентичності³, правопорушення вказане у Розділі 7, не витісняє, а передбачає додаткову відповідальність за скоєння комерційною організацією порушення, вказаного у Розділах 1 та 6.

Юрисдикція

15. У Розділі 12 Закону «Про хабарі» передбачено, що суди матимуть юрисдикцію не лише стосовно скоєння правопорушень, передбачених Розділами 1, 2⁴ та 6 на території Великої Британії, а й щодо злочинів, вчинених за межами Великої Британії, у тому випадку якщо людина, яка скоїла правопорушення, має тісний зв'язок з Великою Британією, тобто є громадянином або постійним жителем Великої Британії чи юридичною особою, зареєстрованою у Великій Британії або шотландському товаристві.

16. Проте у вимогах, наведених у Розділі 7, тісний зв'язок з Великою Британією не вимагається. У Розділі 7, ч. 3 роз'яснюється, що комерційна організація може нести відповідальність за діяння, пов'язані з правопорушеннями, вказаними в Розділі 1 або 6 з боку людини, яка не проживає у Великій Британії і не є її громадянином, а також не є юридичною особою, зареєстрованою у Великій Британії. Крім того, у Розділі 12, ч. 5 передбачено, що немає різниці, дії або бездіяльність, які є частиною правопорушення, передбаченого Розділом 7, були скоєні у Великій Британії або в іншому місці. Тож, якщо організація, зареєстрована або заснована у Великій Британії, або, якщо організація веде бізнес або частину бізнесу у Великій Британії (незалежно від того, де вона зареєстрована або заснована), британські суди володіють юрисдикцією (більше про це див. Ст. 34 – 36)

РОЗДІЛ 1: ДАЧА ХАБАРА ІНШІЙ ОСОБІ

17. У Розділі 1 передбачена відповідальність для особи («О»), котра запропонувала, пообіцяла або надала фінансову або іншу перевагу іншій особі в одному з двох випадків:

- Випадок 1: відповідальність накладається, коли О має намір отримати вигоду підштовхнувши іншу особу на протизаконні дії або діяльність за певну винагороду.
- Випадок 2: відповідальність накладається, коли О знає, що прийняття будь-якої вигоди потягне за собою виконання протизаконних дій або діяльність.

18. Визначення «протизаконні дії» надане у Розділах 3, 4 та 5. У цілому, це означає, дію або діяльність, скоєну особою свідомо, неупереджено, або на відповідальній посаді. Правопорушення відноситься до корупції, якщо стосується будь-яких функцій суспільного характеру, пов'язаних із бізнесом, що виконується в процесі трудової діяльності особи або виконанні від імені компанії або іншого органу. Тому скоєння хабарництва карається як у державному так і у приватному секторі.

19. При визначенні законності дії чи діяльності, здійсненої неналежним чином, перевіркою очікуваного результату вважається перевірка, яку розсудлива людина у Великій Британії вважає поєднанням відносин з дією та діяльністю. Якщо дія або діяльність не підлягає законодавству Великої Британії (наприклад, відбувається в країні, що не входить до юрисдикції Великої Британії), то місцеві звичаї та практики не повинні бути проігнорованими – якщо це дозволено або вимагається писаним правом конкретної країни. Писаним правом є будь-які статутні документи: конституція, нормативно-правові акти, передбачені законом або на підставі законодавства, застосовні у відповідних країнах, – або будь-які судові рішення, засвідченого письмово.

20. В якості прикладу при розгляді справи відповідно до Розділу 1, заснованого на твердженні, що представницькі витрати можуть бути розцінені в якості хабара, прокуратурі

необхідно буде довести, що представництво було призначене викликати поведінку, яка веде до порушення очікування, що людина буде діяти свідомо, неупереджено, або відповідно до посадових обов'язків. Така поведінка осуджується в рамках, які уявляє собі розсудлива людина у Великій Британії. Наприклад, запрошення іноземних клієнтів відвідати матч Турніру шести націй у Твікенгемі, як частина процесу налагодження взаємин, є засобом зміцнення взаємин та збільшення знань у сфері, в якій задіяна компанія, тож таке запрошення зовсім не піддається нормам Розділу 1, оскільки не є доказом намірів здійснення неналежної дії щодо відповідної діяльності.

РОЗДІЛ 6: ПІДКУП ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ

21 . Розділ 6 впроваджує окремий злочин у вигляді дачі хабара державному службовцю іноземної держави. Злочин визнається вчиненим у разі, якщо особа пропонує, гарантує або надає фінансову або іншу вигоду державному службовцю іноземної держави, при цьому особа має намір вплинути на виконання службових обов'язків зазначеного службовця . Пропонуючи, гарантуючи або надаючи вигоду, особа має намір придбати цими діями право на здійснення чи продовження господарської діяльності, або одержання чи збереження пріоритету в господарській діяльності. Слід зазначити, що злочин не визнається вчиненим, якщо діючими нормативними правовими актами державному службовцю дозволяється або ставиться в обов'язок допускати надання на нього впливу із зазначеною вигодою.

22 . Державним службовцем іноземної держави визнається посадова особа, обрана або призначена на будь-якого роду посаду, в системі законодавчої, виконавчої чи судової влади будь-якої держави або території поза межами Великобританії. Окрім цього, під терміном державний службовець іноземної держави розуміється будь-яка особа, яка виконує публічні обов'язки в будь-якому підрозділі федерального, регіонального або муніципального уряду або в інтересах державного органу чи підприємства зазначеної держави або території, наприклад фахівець, який працює в державному органі сфери охорони здоров'я або посадова особа державного підприємства. Під терміном державний службовець іноземної держави також розуміється посадова особа чи представник міжнародної громадської організації, наприклад, Організації об'єднаних націй чи Світового банку.

23 . Розділи 1 і 6 можуть встановлювати заходи відповідальності за одні й ті ж діяння, але робити це різними способами. Введена в дію розділом 6 політика направлена на недопущення здійснення впливу на прийняття рішень при здійсненні заснованої на державному фінансуванні господарської діяльності шляхом забезпечення особистого збагачен-

ня державного службовця іноземної держави на вимогу або за згодою зазначеного службовця. Малоімовірно, що дані дії будуть включати в себе вказане в розділі 1 свідомо незаконне здійснення або виконання службового обов'язку чи дії. При цьому, на відміну від розділу 1, розділ 6 не вимагає пред'явлення доказів забезпечення чи наміру забезпечення особистого збагачення, тому що в багатьох випадках неможливо в точності встановити характер службових обов'язків осіб, визнаних державними службовцями іноземної держави. У багатьох випадках збір доказів неможливий без сприяння держави, службовцями якої є зазначені особи . Таким чином, якби органи слідства здійснювали свою діяльність виключно на підставі розділу 1, то законодавче регулювання цього виду злочинів було б значно ускладнено. Слід зазначити, що в наміри уряду входить не криміналізація дій, в яких відсутнє вказане діяння, а кодифікація злочину з урахуванням перешкод, пов'язаних зі збором доказів. Зважаючи на широку сферу застосування і значну роль даного виду злочину, встановленого розділом 7 корпоративної відповідальності, уряд надає докладне роз'яснення питань, котрі впливають з розділу 6.

МІСЦЕВЕ ЗАКОНОДАВСТВО

24 . Згідно розділу 6 органам слідства необхідно не тільки довести факт пропозиції, гарантування або надання вигоди державному службовцю чи іншій особі на вимогу, за згодою або потуранням державного службовця , а й той факт, що державному службовцю забороняється і не ставиться в обов'язок отримати зазначену вигоду на підставі нормативних законодавчих актів, що регулюють діяльність державного службовця іноземної держави.

25. Під час проведення конкурсів на право укладання державного контракту уряд часто дозволяє або вимагає від учасників, окрім виконання контракту, здійснити додаткові інвестиції в місцеву економіку або надати певні привілеї місцевому населенню. За деяких

обставин зазначені дії можуть прирівнюватися до надання фінансової або іншої вигоди державному службовцю чи іншій особі на вимогу, за згодою або за потуранням державного службовця. При цьому, якщо відповідні нормативні правові акти дозволяють або зобов'язують державного службовця допустити здійснення впливу зазначеним чином, то ці дії не є злочином. Наприклад, якщо місцеві законодавчі норми у сфері планування дозволяють здійснення соціальних інвестицій на користь місцевої спільноти або вимагають від державного службовця іноземної держави призвести мінімізацію витрат у сфері державних закупівель шляхом віднесення частини витрат на рахунок підрядників, то вкрай малоймовірно, що можлива пропозиція підрядником безкоштовного курсу навчання відповідає умовам розділу 6. У разі, якщо здійснення додаткових інвестицій означає надання вигоди державному службовцю іноземної держави і при цьому місцеве законодавство не містить положень, які дозволяють чи ставлять в обов'язок державному службовцю допущення здійснення на нього впливу, то органи слідства при порушенні справи враховують суспільні інтереси. Таким чином, в Законі «Про хабарі» передбачаються обставини, коли пропозиція здійснення додаткових інвестицій є законною частиною тендеру на право укладання державного контракту.

ПРЕДСТАВНИЦЬКІ, РЕКЛАМНІ ТА ІНШІ БІЗНЕС ВИТРАТИ

26. Представницькі та маркетингові витрати, а також інші витрати в цілях господарської діяльності, призначені для поліпшення іміджу комерційної організації, більш якісної презентації товарів, послуг або створення хороших взаємин, визнаються невід'ємною і важливою частиною комерційної діяльності. Криміналізація зазначених дій не є метою прийняття Закону «Про хабарі». У наміри уряду не входить використання закону з метою заборони здійснення обґрунтованих і належних представницьких та маркетингових витрат, а також інших витрат в цілях комерційної діяльності, призначених для виконання зазначених завдань. При цьому не підлягає сумніву факт, що представницькі та маркетингові витрати, а також інші витрати в цілях комерційної діяльності можуть бути хабаром.

27. Розділ 6 зазначає, що дача хабара – це на-

мір вплинути на виконання державним службовцем службових обов'язків шляхом надання фінансової або іншої вигоди, і завдяки цьому забезпечити здійснення господарської діяльності або отримати пріоритет в господарській діяльності. При цьому враховується, що за деяких обставин представницькі або маркетингові витрати у вигляді відшкодування дорожніх витрат і вартості проживання не є фінансової або іншої вигодою для державного службовця, так як у випадку невідшкодування зазначених витрат комерційною організацією вони покладаються не на державного службовця, а на уряд відповідної іноземної держави.

28. У разі, якщо орган слідства в змозі встановити факт пропозиції, гарантування або надання фінансової чи іншої вигоди, то він повинен довести наявність тісного зв'язку між наданням зазначеної вигоди і наміром вплинути на державного службовця іноземної держави, придбати право на здійснення комерційної діяльності або пріоритет в господарській діяльності. Злочин за змістом розділу 6 визнається вчиненим, якщо орган слідства може представити належні докази. Наявність цього зв'язку може підтверджуватися прямими доказами, що відносяться до порівняно невеликих витрат. У багатьох випадках встановлення факту наявності такого зв'язку залежить від загальної сукупності доказів з урахуванням всіх відповідних обставин. Під цим розуміються, наприклад, вид і розмір пропонованої вигоди, спосіб і форма надання вигоди, а також ступінь впливу на державного службовця іноземної держави, на прийняття рішення про видачу дозволу на здійснення господарської діяльності. У таких обставинах чим більше представницьких, дорожніх витрат, чим вища вартість проживання або інші подібні витрати державного службовця іноземної держави, а також інші аналогічні витрати в цілях комерційної діяльності, тим більше підстав вважати, що вони можуть впливати на зазначеного службовця для отримання дозволу на здійснення комерційної діяльності або забезпечення пріоритету у комерційній діяльності.

29. У даному випадку також можуть мати значення діючі в конкретній галузі стандарти або норми. Разом з тим, відповідальність зазначеним стандартам або нормам відшкодування представницьких, рекламних або інших витрат у цілях комерційної діяльності не є доказом відсутності факту дачі хабара, якщо

існують відповідні докази, особливо, якщо зазначені норми є непомірними.

30. Таким чином, при встановленні факту вчинення злочину, за змістом розділу 6, розмір витрат не буде єдиним фактором скоєння правопорушення.

Проте, за відсутності будь-яких подальших доказів, що свідчать про зв'язок осіб, навряд чи, наприклад, випадкове висловлення звичайної ділової ввічливості спонукатиме до висновку, що воно було здійснено у якості безпосереднього впливу на прийняття рішення, особливо у тих випадках, де така гостинність є розумною і прийнятною нормою для конкретної галузі, наприклад, трансфер з аеропорту до готелю із метою полегшення візиту службовця, або надання харчування чи квитків на певний захід.

31. Наступні приклади також можуть бути корисними. Надання гірничодобувною компанією помірних цін на проїзд та проживання по Великобританії, щоб іноземні публічні посадові особи мали змогу відвідати віддалені рудники, аби побачити високий рівень безпеки будівель та видобувного обладнання компанії, не є злочином. Переліт та проживання іноземних публічних посадових осіб для зустрічі з високопосадовцями комерційних організацій Великобританії у Нью-Йорку, аби це було зручно обом сторонам, та розважлива гостинність для бізнес-партнерів і їх помічників (наприклад гарний обід чи відвідування матчу з бейсболу) самі по собі навряд чи викличуть специфічні думки. Проте, якщо вибір Нью-Йорку як найзручнішого місця для зустрічі підлягає сумнівам, оскільки керівники організацій мали можливість зустрітися минулого тижня під час попереднього відвідання країни з усією відповідною документацією, ці факти можуть бути розглянуті. Навряд чи під розділ 6 підпадає додаткова інформація, надана іноземній посадовій особі про роботу комерційної організації, її досягнення та досвід охорони здоров'я працівників, а також пропозиція поїздки та проживання із метою відвідання лікарні при комерційній організації.

З іншого боку, організація «п'ятизіркового» свята для іноземної публічної посадової особи, яке не стосується демонстрації послуг комерційної компанії, більш імовірно викличе низку запитань.

32 Можливо, в результаті представлення зло-

чину розділом 7 комерційні організації переглянуть свою політику гостинності, рекламних або інших подібних бізнес-витрат в рамках реалізації заходів з профілактики хабарництва та для забезпечення конкурентноздатності та справедливої оцінки. Проте, розробкою та поширенням стандартів гостинності та рекламних й інших подібних витрат займатимуться окремі організації чи їхні спеціальні представники.

РОЗДІЛ 7: НЕЗДАТНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЗАПОБІГАТИ ХАБАРНИЦТВУ

33 Комерційна організація буде притягнута до кримінальної відповідальності у випадку, якщо особа, пов'язана з нею, підкупує іншу особу, маючи намір отримати чи зберегти бізнес, або мати певний пріоритет у веденні бізнесу для цієї організації. Як зазначено вище, комерційна організація буде мати повний захист, якщо вона, незважаючи на окремих випадок хабарництва, проводить адекватні процедури для відсторонення осіб, пов'язаних з підкупками. Згідно з усталеною судовою практикою, у разі обвинувачення, критерієм доведеності, який необхідно спростувати комерційній організації задля доведення захисту, вважається наявність вагоміших доказів.

КОМЕРЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ

34 Тільки «відповідна комерційна організація» може вчинити злочин згідно зі статтею 7 закону «Про хабарі». Поняття «відповідної комерційної організації» визначене розділом 7, Ч. 5, «як орган чи партнерство, зареєстроване або засноване у Великій Британії, незалежно від того, де здійснює бізнес, або ж орган чи партнерство, що впроваджує бізнес чи частину бізнесу у Великій Британії, незалежно від місця реєстрації чи заснування». Ключовим тут є саме поняття «організації, що впроваджує бізнес». Суди визначають остаточно, чи «впроваджує організація бізнес» на території Великої Британії, беручи до уваги конкретні факти в окремих випадках. Однак, наступні пункти пояснюють намір уряду застосувати такого виду формулювання.

35 Що стосується органів або партнерств, утворених на території Великої Британії, незважаючи на те, що існує багато способів, яким чином корпоративне об'єднання або партнерство переслідує бізнес-цілі, уряд очікує від подібного об'єднання або товариства ведення бізнесу у розумний спосіб. Поки організація офіційно зареєстрована (у якийсь зі способів), або являє собою партнерство, не

має значення, чи вона переслідує, насамперед, благодійні або освітні цілі, чи суто державні функції. Уряд дізнається, якщо організація бере участь у комерційній діяльності, незалежно від мети набуття прибутку.

36 До організацій або партнерств, зареєстрованих за межами Сполученого Королівства, коли вони можуть розцінюватися як такі, що впроваджують бізнес чи частину бізнесу «у будь-якій частині Великої Британії», також має застосовуватися розумний підхід. За умови конкретного спору щодо того, чи можна організацію вважати згідно із законом такою, що перебуває у Великій Британії, кінцеве рішення в кожному конкретному випадку прийматиме суд, як це було зазначено вище. Проте, уряд очікує, що застосування розумного підходу означатиме, що організації, які не мають очевидної ділової активності на території Великої Британії, не будуть каратися законом. Уряд, наприклад, не вимагає факту включення цінних паперів компанії в офіційний список Управління Великої Британії з лістингу і допущення до торгів на Лондонській фондовій біржі, що б визначало компанію як таку, що впроваджує бізнес або частину бізнесу на території Великої Британії, і таким чином згідно з розділом 7 підпадало б під визначення «відповідної комерційної організації». Так само, наявність філіалу у Великій Британії не означає, що компанія впроваджує бізнес на території країни, оскільки дочірнє підприємство може діяти незалежно від головного або від інших компаній організації.

АСОЦІЙОВАНА ОСОБА

37. Комерційна організація згідно з розділом 7 несе кримінальну відповідальність, якщо асоційована особа підкупує іншу особу, маючи намір одержати, зберегти бізнес або досягти певного пріоритету для своєї організації. Особа, асоційована з комерційною організацією, визначається в розділі 8 як людина, котра виконує послуги в інтересах або від імені орга-

нізації. Ця особа може бути фізичною особою або акціонером/не акціонером компанії. Розділ 8 передбачає, що посада, за якою людина виконує послуги в інтересах або від імені організації, не має значення, тому працівники (що виконують послуги для роботодавця), агенти та субпідрядники включені в цей список. Проте Розділ 8, Ч. 4, чітко пояснює, що питання надання особою послуг організації встановлюється шляхом виявлення всіх відповідних обставин, а не банального з'ясування природи відносин між цією особою та організацією. Концепція особи, «що виконує послуги від імені» організації у 7 розділі описана таким чином, щоб охопити все коло осіб, котрі мають відношення до організації і могли б здійснити підкуп від імені організації.

38. Подібне широке охоплення осіб означає, що підрядники можуть бути «асоційованими» особами у тій мірі, в якій вони виконують послуги для або від імені комерційної організації. Крім того, у випадку, коли постачальник, можна сказати, виконує послуги для комерційної організації, а не просто виступає у ролі продавця товарів, він також може виступати в якості «асоційованої» особи.

39. Коли ланцюжок підкupu включає кілька організацій, чи проект для виконання підрядником із певною кількістю субпідрядників, організація, швидше за все, лише здійснюватиме контроль за стосунками із партнерами. Дійсно, організація може знати лише особу контрагента за договором. Цілком імовірно, що людина, котра контактує з контрагентом, виконуватиме замовлення саме для нього, а не для інших осіб у ланцюжку. Основний спосіб, яким комерційні організації можуть вирішити корупційні ризики у ланцюгу постачання – це застосування типу процедур проти хабарництва, що згадуються у цьому посібнику (наприклад, уважне ставлення до ризиків та антикорупційні умови) у стосунках із контрагентом, та прохання до контрагентів застосовувати відповідний підхід із наступною стороною у ланцюгу.

40. Спільні підприємства то вони мають багато різних форм, іноді працюють як окрема юридична особа, в інших випадках – на умові контрактів. У випадку спільного підприємства, що працює як окрема юридична особа, хабар, сплачений таким підприємством, може спричинити кримінальну відповідальність члена спільного підприємства, якщо підприємство виконує послуги

для цього члена і сплачує хабар із вигодою для нього. Проте, існування спільного підприємства само по собі не означає його «асоційованості» з будь-ким з його членів. Хабар, сплачений від імені спільного підприємства одним з його працівників чи агентів не спричинить відповідальність членів спільного підприємства лише через непряму вигоду від підкupu для їхніх інвестицій або власності спільного підприємства.

41. Ситуація буде відрізнятися, якщо спільне підприємство утворене на основі контракту. Ступінь контролю, який учасник має над цією домовленістю, ймовірно, є однією з обставин, яка буде прийнята до уваги при прийнятті рішення, чи особа, яка давала хабар у процесі ведення бізнесу спільного підприємства, «виконувала послуги від імені» учасника цього контракту. Наприклад, працівника, що дає хабар з метою отримання користі для свого роботодавця, не слід розглядати як особу, «асоційовану» з усіма іншими учасниками підприємства. Зазвичай, такий працівник і є особою, яка здійснює послуги в інтересах та від імені свого роботодавця. Крім того, агент, найнятий учасником контракту спільного підприємства, швидше за все, буде розглядатися як особа, асоційована з цим учасником за умови відсутності доказів діяльності агента від імені підприємства в цілому.

42. Навіть якщо можна точно сказати, що агент, субпідрядник або інша особа, яка діє від імені члена спільної організації, виконувала послуги для організації, правопорушення буде скоєне лише у випадку, коли агент, субпідрядник або інша особа, яка діє від імені члена спільної організації, мала намір отримати або зберегти бізнес, або отримати перевагу у веденні бізнесу для самої організації. Той факт, що організація отримує непряму вигоду від хабара, малоімовірно сам по собі може служити доказом конкретного наміру злочину. Без доказу необхідного наміру відповідальність не стосуватиметься корпоративної власності чи інвестицій, або через виплату дивідендів чи надання позик дочірніми компаніями материнській. Наприклад, підкуп від імені дочірньої компанії одним з її працівників чи агентів автоматично не накладає відповідальність на головну компанію, або на будь-яку іншу дочірню компанію, якщо не доведено, що працівник чи агент виконує замовлення для отримання або збереження бізнесу, отримання вигоди для головної або інших дочірніх компаній. Це стосується навіть випадків, коли головна компанія або інші дочірні отримують непряму

вигоду від хабара . Так само, відповідальність головної компанії може виникнути тоді, коли дочірня сплачує хабар з наміром отримання або збереження бізнесу головної компанії, чи навпаки.

43 Питання адекватності процедур попередження хабарництва залежатиме в кінцевому рахунку від обставин кожної справи, включаючи такі питання, як рівень контролю над діяльністю асоційованої особи і ступінь ризику, який необхідно знизити. У цьому контексті потрібно керуватися визначенням, яке надане у розділі 8. Це питання більш детально розглядається у шести принципах, викладених нижче в тексті.

ПЛАТЕЖІ ДЛЯ СПРОЩЕННЯ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ

44. Дрібні хабарі для полегшення рутинних дій влади відносяться або до правопорушення, описаного у розділі 6, або за умови наміру спровокувати неправомірну дію, коли прийняття такого платежу саме по собі є недоречним – до розділу 1 і до потенційного покарання, описаного у розділі 7.

45. Як це було і у старому законі, закон «Про хабарі» (на відміну від закону США про підкуп іноземних посадових осіб) не звільняє від жодних виплат. Рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку від 2009 року говорять про руйнівний вплив платежів для спрощення формальностей та закликають країни-члени Організації утримувати свої компанії від таких платежів. Винятки в цьому контексті створюють штучні розбіжності, які важко регулювати законом, вони підривають корпоративні процедури по боротьбі з хабарництвом, порушують антикорупційну комунікацію із працівниками та іншими асоційованими особами, зберігають існуючу «культуру» підкупу та мають схильність порушуватися.

46. Проте, уряд усвідомлює проблеми, з якими стикаються комерційні організації у конкретних частинах світу і конкретних сферах. Викорінення платежів, що спрощують формальності, на національному та міжнародному рівні розглядається як довготривала ціль, що вимагатиме економічного та соціального прогресу та тривалого дотримання верховенства права у тих частинах світу, де ця проблема переважає. Вона також вимагатиме співпраці між міжнародними органі-

заціями, урядами, антикорупційними лобістами, представниками бізнесу та секторальних організацій. Бізнес має свою власну роль, і нижче у посібнику представлені пропозиції вирішення проблеми через відбір комерційними організаціями процедур попередження хабарництва.

47. Питання розслідування платежів, що спрощують формальності, у Англії та Уельсі розглядаються у посібнику Керівника Відділу по боротьбі з економічними злочинами та Генерального прокурора.

ПРИМУС

48. Допускається, що існують обставини, за яких окремих особам не залишається іншого виходу, як заплатити, аби не позбутися життя, здоров'я чи свободи. За таких умов дуже ймовірним буде застосування загального закону по захисту від примусу.

РОЗГЛЯД ОБВИНУВАЛЬНОЇ ВЛАДИ

49. Обвинувачення за правопорушення згідно обговорюваного закону – це питання, що розглядається прокуратурою. Перш ніж розслідувати справу, прокуратура повинна вирішити, чи має вона достатню кількість доказів, і якщо так, то чи носить справа державний інтерес. Якщо доказів достатньо, прокуратура розгляне загальнодержавні інтереси, щоб упевнитися, чи має хабар вплив на них. Чим серйозніше правопорушення, тим імовірніше, що прокуратура буде залучена до захисту державних інтересів.

50. У випадках, коли гостинність, рекламні витрати та платежі, що спрощують формальності, підлягають під положення Закону, прокуратура ретельно розглядає ситуацію на предмет відношення до державних інтересів, перш ніж прийняти рішення про необхідність розслідування. Широта прокурорських повноважень забезпечує певний рівень гнучкості, що є важливим для забезпечення справедливої і чесної дії Закону.

51 Фактори «за» і «проти» державних інтересів у судовому переслідуванні в Англії та Уельсі розглядаються у спільному посібнику Керівника Відділу по боротьбі з економічними злочинами та Генерального прокурора, про які йдеться в пункті 47 .

ШІСТЬ ПРИНЦИПІВ

Уряд вважає, що введення даних процедур, які допоможуть комерційним організаціям запобігти хабарництву, повинні ґрунтуватися на шести принципах. Вони викладені нижче. Кожен принцип супроводжують коментарі та рекомендації про те, які процедури зумовлює застосування принципів.

Ці принципи не є інструкціями. Вони гнучкі та зосереджені на результаті, що допускає величезну кількість обставин, в які може потрапити комерційна організація. Наприклад, малі підприємства знаходять інші вихідні ситуації, ніж це робитимуть крупні багатонаціональні корпорації. Відповідно, загальний підхід до принципів може змінюватися, але в результаті будуть вироблені міцні та дієві антикорупційні процедури.

Як більш докладно описується нижче, процедури запобігання хабарництву повинні бути пропорційними ризику. Хоча комерційні організації, що повністю діють лише на території країни, можуть потребувати процедур запобігання хабарництву, ми впевнені, що загалом ризик хабарництва серед їхніх асоційованих осіб нижчий, ніж ризик на світовому ринку. За будь-яких обставин процедури зниження ризику вітчизняного хабарництва швидше за все схожі, якщо і не такі самі, як ті, що розроблені для міжнародного ринку.

У Додатку А представлено серію тематичних досліджень на основі гіпотетичних сценаріїв. Вони призначені для ілюстрації застосування принципів для малих, середніх і великих організацій.

ПРИНЦИП 1. ПРОПОРЦІЙНІ ПРОЦЕДУРИ

Процедури комерційних організацій з профілактики хабарництва серед асоційованих осіб співвідносяться із ризиками хабарництва та із природою, масштабами та складністю діяльності комерційної організації. Вони чіткі, практичні, доступні, ефективні у здійсненні та дотриманні.

Коментар

1.1. Термін “процедури” використовується в цьому посібнику як для охоплення політик за-

побігання хабарництву, так і для та процесу їх впровадження. Політики формулюють позицію комерційної організації у боротьбі з хабарництвом, показують шляхи розв’язання проблеми та створюють антикорупційну культуру. Тому такі процедури є необхідним заходом у запобіганні хабарництва, але вони не будуть успішними у разі їх нехтування. Подальші вказівки по реалізації процедури описані у принципах 2 – 6.

1.2 Відповідні процедури з профілактики хабарництва повинні бути релевантні ризикам, з якими стикається організація. Первісна оцінка ризику для організацій є необхідним першим кроком. Певною мірою рівень ризику залежить від розміру, характеру та складності бізнесу організації, але це не єдиний визначальний фактор. Деякі невеликі організації можуть долати значні ризики, але і потребують серйозніших процедур, ніж їх колеги, для подолання обмежених ризиків. Проте, невеликі організації, напевно чи потребують таких настільки докладних процедур, які необхідні великим багатонаціональним організаціям. Наприклад, у малому підприємстві можна проводити лише періодичні зібрання, в той час як великий бізнес повинен покладатися на обширну письмову комунікацію.

1.3 Рівень ризику, з котрим стикається організація, буде також змінюватись в залежності від виду та характеру асоційованих осіб. Наприклад, якщо згідно з належним оцінюванням у комерційній організації відсутні ризики хабарництва з боку асоційованих осіб, відповідно, в контексті цих відносин, процедури запобігання хабарництву не потрібні. Так само, ризик підкуп з боку третьої сторони, котра представляє комерційну організацію в переговорах з іноземними посадовими особами – серйозніша проблема і, відповідно, вона вимагає більш кардинальних процедур для зниження ризику хабарництва. Організаціям, швидше за все, необхідно обрати процедури для залучення усіх спектрів ризику, але при будь-якому судовому розгляді, у кожному окремому випадку, швидше за все, треба буде обов’язково зосередити увагу на процедурах, спрямованих на запобігання хабарництву з боку асоційованої особи, котра скоює злочин.

1.4. Процедури з профілактики хабарництва мо-

жуть проводитись окремо або бути частиною більш широкого заходу, наприклад, з відбору або управління тендерним процесом у сфері державних закупівель. Яка б модель не була обрана, ці процедури повинні сприяти практичним і реальним засобам для досягнення заявлених цілей по боротьбі з хабарництвом в усіх сферах організації.

1.5. Уряд розуміє, що застосування процедур до існуючих асоційованих осіб ретроспективно – більш складно, проте, це необхідно робити з часом, застосовуючи підхід, заснований на ризиках, із відповідним прийняттям до уваги практичності та рівня контролю за існуючими домовленостями.

Процедури

1.6. Політики запобігання хабарництву у комерційних часто мають загальні спільні елементи. Нижче наведено орієнтовний та не виключний список того, що організації покривають у своїх політиках:

- зобов'язання запобігати хабарництву (див. Принцип 2)
- загальний підхід до зниження конкретних корупційних ризиків, таких, що виникають під час роботи із посередниками та агентами, або таких, що пов'язані із витратами на гостинність і рекламу, платежами, що спрощують формальності та політичними і добродійними жертвами (див. Принцип 3 оцінювання ризиків)
- перегляд стратегій впровадження політик запобігання хабарництву.

1.7. Процедури для застосування політик запобігання хабарництву в організації повинні розроблятися для зниження конкретних ризиків, а також для запобігання умисної неетичної поведінки з боку асоційованих осіб. Нижче наведено орієнтовний та не виключний список тем, які процедури запобігання хабарництву можуть охоплювати в залежності від конкретних ризиків:

- залучення топ-менеджменту організації (див. Принцип 2)
- процедури оцінювання ризику (див. принцип 3)
- належна старанність існуючих або майбутніх асоційованих осіб (див. Принцип 4)
- подарунки, витрати на гостинність та рекламу, благодійні та політичні пожертви, вигоди платежів, що спрощують формальності
- пряме та непряме наймання на роботу, умови роботи, дисциплінарні дії та оплата

- управління діловими стосунками із усіма іншими асоційованими особами, включно з до- та післяконтрактними домовленостями
- фінансовий та комерційний контроль, такий як адекватна бухгалтерія, аудит та підтвердження витрат
- прозорість трансакцій та відкриття інформації
- прийняття рішень, таких, як делегування повноважень, розподіл функцій та уникнення конфлікту інтересів
- правозастосування, докладні дисциплінарні процедури та санкції за порушення організаційних антикорупційних правил
- звітування про корупцію, включно з політикою корпоративного інформування
- докладний процес впровадження процедур запобігання хабарництву в організації, наприклад, як політика буде застосовуватися до окремих проектів або до різних частин організації
- інформування про політики і процедури організації, навчання їх застосуванню (див. Принцип 5)
- моніторинг, перегляд та оцінка процедур запобігання хабарництву (див. Принцип 6)

ПРИНЦИП 2. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ КЕРІВНИЦТВА

Керівництво будь-якої комерційної організації (чи то рада директорів, власники чи будь які інші рівноправні суб'єкти та особи) зобов'язане запобігати корупційним діям асоційованих осіб. Вони культивують в організації культуру неприйнятності хабарництва.

Коментар

2.1. Менеджмент організації займає найзручніше положення для сприяння ідеям доброчесності, в яких немає місця корупції.

Метою цього принципу є заохочення керівництва на антикорупційні дії, а також зацікавлення управління у вирішенні ключових проблем, що пов'язані з випадками хабарництва в середовищі самої організації.

Заходи

2.2 Яким би не був розмір, структура чи ринок комерційної організації, керівництво зобов'язане вжити антикорупційні заходи, до яких належить (1) налагодження зв'язку з антикорупційним відділом організації та (2) достатній рівень зацікавленості у цих же діях, направлених на подо-

лання корупції.

Внутрішня та зовнішня передача інформації у рамках здійснення протидії корупції

2.3 Цей процес може мати різні форми. Завчасно передана офіційна заява може значним чином посприяти встановленню антикорупційних засад в організації. Передача конкретної інформації може бути спрямована на різну аудиторію. Заява цілком ймовірно частково приверне увагу людей і може бути загальною доступною, наприклад, на інтрамережі організації та/чи на вебсайті. Офіційні заяви, що демонструють зацікавленість керівництва повинні включати в себе

- Зобов'язання здійснювати бізнес справедливо, чесно та відкрито
- Зобов'язання здійснення протидії хабарництву
- Певні наслідки для службовців та менеджерів за порушення політики
- Також наслідки для інших споріднених осіб, що порушують положення угоди, яка стосується запобігання корупції (це може включати в себе питання про уникнення співпраці з тими, хто відмовляється вести бізнес без хабарництва, для яких корупція є ідеальною моделлю бізнесу)
- Формування бізнесових привілеїв за відмову від корупційних діянь (репутаційних, а також клієнтська та партнерська конфіденційність)
- Положення про кількість антикорупційних процедур, що комерційна організація має чи вводить у дію, включаючи будь-які захисні дії та процедури здійснення конфіденційного повідомлення про хабарництво (надання звинувачуваної інформації)
- Основних співробітників та відділів, які залучені у розвиток та виконання процедур по запобіганню корупції
- Положення про колективну боротьбу проти хабарництва, наприклад створення спільного бізнес сектору.

Участь керівництва у запобіганні корупції

2.4 Дієве управління антикорупційними заходами може приймати багато форм, які є відповідними та пропорційними розміру організації, структурі менеджменту та інших обставин. У невеликих організаціях пропорційна відповідальність може потребувати персонального залучення керівництва у введенні, розвитку та

здійсненні антикорупційних заходів, натомість у великих міжнародних організаціях у вирішенні корупційних питань орган правління повинен бути відповідальним за введення антикорупційної політики, надання керівництву завдань з розробки, управлінню та контролюванню антикорупційних заходів та підтриманню таких заходів під постійним наглядом. Проте якою б підходящою не була б модель, все ж залучення керівництва в цій справі повинно бути окреслене наступними чинниками:

- Відбір та підготовка менеджерів вищої ланки для контролю за антикорупційною роботою, де це необхідно.
- Управління ключовими заходами такими як кодекс корпоративної етики.
- Схвалення усіх публікацій, що стосуються запобігання хабарництва.
- Контроль за підвищенням інформованості та заохочення відвертих розмов, що поширюються організацією для того аби забезпечити ефективно поширення антикорупційної політики та заходів серед працівників, дочірніх компаній та залучених осіб та ін.
- Залучення зацікавлених осіб та зовнішніх органів, таких як галузеві організації та ЗМІ для забезпечення допомоги у координуванні політики самої організації.
- Широке висвітлювання подій засобами масової інформації та критичні рішення, де це є необхідним.
- Впевненість в оцінці ступеня ризику.
- Загальний нагляд за порушенням процедур та забезпечення відповідної реакції в рамках норм для керівництва та інших відділів.

ПРИНЦИП 3. ОЦІНКА СТУПЕНЯ РИЗИКУ

Комерційні організації дають оцінку природі та обсягу піддаванню впливу потенційним зовнішнім та внутрішнім ризикам корупції від осіб, що пов'язані з нею. Така оцінка є регулярною, інформаційною та задокументованою.

Коментар

3.1 Для багатьох комерційних організацій такий принцип проявить себе, як частина більш загальної оцінки ступеня ризику, яка здійснюється в рамках встановлення бізнес цілей. Для інших таке застосування може призвести до

більш своєрідної безпрецедентної оцінки ступеня ризику хабарництва. Метою такого принципу є сприяння затвердження процедур оцінки ступеня ризику, що є співрозмірними із розміром та структурою організації, а також природою, обсягом та місцем розташування її діяльності. Проте яким би прийнятним не був метод, чим більше організація усвідомлюватиме ризик хабарництва, тим ефективніше будуть її зусилля для його подолання.

3.2 Деякі аспекти оцінки ступеня ризику включають в себе заходи, що є недостатніми для загальноприйнятого значення терміну «комплексна перевірка». Роль комплексної перевірки, як інструменту зменшення ризику, полягає у тому, що вона нарізно співвідноситься з принципом 4.

Заходи

3.3 Заходи оцінки ступеня ризику, що створюють можливість для комерційної організації правильно виявити та приділити належну увагу ризикам, на які вона наражається попри її розміри, діяльність, клієнтів чи ринок, зазвичай мають декілька основних характеристик. Серед яких:

- Нагляд за оцінкою ступеня ризику з боку керівництва.
- Відповідний пошук ресурсів – це повинно відображати обсяг бізнесу організації та потреби виявлення та надання належної уваги усім ризикам.
- Виявлення зовнішніх та внутрішніх інформаційних джерел, що створюють можливість для оцінки та нагляду за ризиком.
- Розгляд комплексної юридичної оцінки (Див. Принцип 4)
- Точна та доречна документація та висновки оцінки ступеня ризику.

3.4 Оскільки бізнес комерційної організації розвивається, організація матиме справу з ризиком хабарництва, а отже, і потребуватиме оцінки ступеня ризику. Наприклад, оцінка ступеня ризику, яка застосовується у внутрішній діяльності комерційної організації, може бути незастосовна на новому ринку в тій частині світу, де раніше організація свій бізнес не вела (Див. Принцип 6 для детальнішої інформації).

Звичні ризики

3.5 Звичні зовнішні ризики можна поділити на п'ять великих груп: регіональний ризик, секторальний, операційний, ризик комерційної можливості та ділової співпраці:

- **Регіональний ризик:** його ознаки це виявлений високий рівень сприйняття корупції, відсутність ефективно реалізованого антикорупційного законодавства та неспроможність зарубіжних урядів, ЗМІ, місцевих бізнес-спільнот та громадянського суспільства ефективно сприяти прозорим закупівлям та інвестиційній політиці.
- **Секторальний ризик:** деякі сектори підвладні ризику більше за інші. До секторів з високим ризиком належать видобувна промисловість та сектор крупної інфраструктури.
- **Операційний ризик:** деякі типи здійснюваних операцій наражаються на високий ризик, наприклад, благодійні чи політичні внески, видача патентів та ліцензій, а також діяльність, пов'язана з держзакупівлями.
- **Ризик комерційної можливості:** Такий ризик може з'явитися в проектах великої значимості чи в проектах, що включають багато підрядників чи посередників; чи з проектами, що не спираються на ринкові ціни та які не мають цілей, чітко визначених законодавством.
- **Ризик ділової співпраці:** деякі взаємини можуть наражатися на високий ризик, наприклад, використання посередницьких фірм в діяльності з іноземними чиновниками, консорціумами та спільними підприємствами та взаємини з впливовими політичними особами, де запропоновані бізнес-взаємини складаються чи пов'язані з високопоставленим державним діячем.

3.6 Оцінка зовнішніх ризиків корупції призначена для допомоги у вирішенні питань, пов'язаних із тим, як ці ризики можуть бути зменшені заходами управління відповідних операцій та бізнес-взаємин; проте оцінка ризику хабарництва повинна також перевіряти ступінь ризику, який внутрішні підрозділи та заходи можуть збільшити. Зазвичай ці внутрішні фактори включають:

- Відсутність відповідної підготовки та знань у персоналу
- Виплата бонусів, що заохочує надмірний ризик
- Відсутність чіткості у політиці та організації витрат на представницькі потреби,

політичні та благодійні внески.

- Відсутність чіткого фінансового контролю
- Відсутність чіткої антикорупційної спрямованості керівництва.

ПРИНЦИП 4. ПЕРЕВІРКА БЛАГОНАДІЙНОСТІ

Комерційна організація, що проводить комплексну перевірку благонадійності, використовує підхід, орієнтований на оцінки ризику щодо осіб, які виконують чи будуть виконувати послуги від імені організації для того, аби зменшити виявлені ризики корупційних дій.

Коментар

4.1 Комплексна перевірка є міцно встановленим елементом гарного корпоративного управління та цілком очевидним є те, що комплексна перевірка, пов'язана зі запобіганням корупції, зазвичай є частиною великої системи загальних перевірок благонадійності. Процедура комплексної перевірки складається з оцінки ступеня ризику корупції (див. Принцип 3) та засобів зменшення ризику. Наприклад, комерційна організація може виявляти ризики, коли основне підприємство, що веде бізнес, посиляється на місцевих третіх посередників. Комплексна перевірка специфічних перспективних третіх посередників може істотно знизити такі ризики. Важливість ролі комплексної перевірки у зменшенні ризику корупції знаходить виправдання у тому, що вона є принципом і заслуговує на окремих розгляд.

4.2 Метою цього Принципу є заохочення комерційної організації до застосування заходів комплексної перевірки, які достатньо інформують про використання відповідних засобів, створених, аби запобігти процесу хабарництва.

Заходи

4.3 Як і наголошено всюди в цьому посібнику, заходи комплексної перевірки повинні співвідноситися з виявленим ризиком. Вони також можуть бути здійсненні внутрішньо чи за посередництва зовнішніх консультантів.

Особа, яка «пов'язана» з комерційною організацією, як встановлено у Розділі 8 Закону «Про хабарі», є будь-якою особою, що виконує послуги для комерційної організації. Як пояснюється в Статтях із 37 по 43 в Розділі «Урядова політика та Розділ 7», рамки цього визначення дуже широкі та можуть торкатися значної кількості

різних ділових взаємин. Проте відповідний рівень комплексної перевірки задля запобігання корупції буде значним чином різнитися залежно від ризиків, що виникають з окремих видів відносин. Так, наприклад, відповідний рівень комплексної перевірки, якого вимагає комерційна організація при наданні інформаційних послуг, засвідчує низький рівень ризику корупційних дій. І навпаки, організація, що обирає посередників для ведення бізнесу на закордонних ринках, як правило, вимагатиме набагато вищий рівень комплексної перевірки для зменшення ризику корупції.

4.4 Організації потребуватимуть значної уважності при початку нових ділових відносин через виняткові умови організації таких взаємин. Прикладом є ситуація, коли місцевий закон або звичаї передбачають використання агентів місцевої влади за умов, коли комерційній організації розірвати вже встановлені ділові стосунки. Важливість ретельної комплексної перевірки та зменшення ризику до прийняття будь-яких зобов'язань є першорядною в таких умовах. Інші взаємини, що вимагають комплексну перевірку, – це злиття комерційних організацій чи придбання однієї компанії іншою.

4.5 «Комплексна перевірка благонадійності» в цілях Принципу 4 повинна супроводжуватися підходом, орієнтованим на оцінку ризику (як пояснено на стр. 27). Наприклад, у ситуаціях із невеликим ступенем ризику, комерційні організації можуть вирішити, що немає значної потреби проводити комплексну перевірку. У ситуаціях із великим ризиком, комплексна перевірка може складатися з впровадження письмового пояснення свідків, непрямого розслідування чи загального вивчення залучених осіб. Також може вимагатися оцінка та тривалий контроль за новими чи «асоційованими» працівниками задля виявлення ризику. Взагалі, більше інформації надають ймовірні залучені юридичні особи, що зареєстровані як корпорація (наприклад компанії), ніж фізичні. Тому що фізичні особи більше прагнуть бути залученими у наданні послуг компанією та точна роль таких фізичних осіб чи інших, з ними пов'язаних, залишається невизначеною. У такий спосіб, комплексна перевірка може включати прямі запити на деталі біографічних даних, компетенцію та досвід у бізнесі окремих осіб. Ця інформація у подальшому може бути засвідчена через дослідження та наведення довідок тощо.

4.6 Робітники комерційної організації вважаються особами, «асоційованими» з організацією, з метою вказаною в Законі «Про хабарі». Організація може мати намір об'єднати підбір персоналу та кадрову політику з комплексною перевіркою за для зменшення ризику хабарництва, яке може бути здійснене працівниками, що є пропорційним до ризику залежно від посади. Комплексна перевірка не потрібна, коли йде мова про незначні посади.

ПРИНЦИП 5. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБМІН (ВКЛЮЧНО З ПРОФЕСІЙНОЮ ПІДГОТОВКОЮ)

Комерційна організація намагається забезпечити антикорупційну політику та заходи, що впроваджуються та усвідомлюються організацією у всіх відношеннях, через зовнішній та внутрішній інформаційний обмін, включно з професійною підготовкою, що є пропорційним до ризику, із яким організація може стикнутися.

Коментар

5.1 Інформаційний обмін та професійна підготовка зупиняє корупційні діяння, які можуть бути скоєні асоційованими особами, через збільшення рівня усвідомлення та розуміння заходів комерційної організації, зобов'язань організації та їх належного застосування. Вільний доступ до інформації сприяє ефективному керуванню, оцінюванню та наглядом за заходами запобігання хабарництву. Професійна підготовка забезпечує знання та навички, що необхідні для застосування заходів організації та боротьби з будь-якими корупційними випадками, що можуть виникнути.

Заходи

Інформаційний обмін

5.2 Зміст, мова і тон інформаційного обміну для внутрішнього застосування може змінюватися залежно від подібного, що спрямований на зовнішнє застосування, відповідно до різних взаємин, що має організація. Природа інформаційного обміну може значно різнитися між комерційними організаціями відповідно до різних ризиків корупції, розміру організації та масштабів її діяльності.

5.3 Внутрішній обмін інформацією повинен передавати «тон зверху», проте також має концентруватися на здійсненні політики та заходів організації та залучення працівників. Такий

інформаційний обмін включає в себе політику певних положень, таких як основні рішення, контроль за фінансами, представницькі витрати та витрати на стимулювання збуту, винагорода за спрощення формальностей, професійна підготовка, благодійні та політичні внески та штрафи за порушення правил та розподіл ролей у керівництві на різних рівнях. Інший важливий аспект внутрішнього інформаційного обміну – це забезпечення безпеки, конфіденційних та доступних засобів для внутрішніх та зовнішніх співробітників задля підняття рівня пильності щодо осіб, пов'язаних з корупційними діяннями, забезпечити рішення щодо удосконалення заходів подолання корупції та контроль за запитами. Ці так звані заходи «поговори начистоту» можуть значно допомогти у контролі за комерційною організацією під час різномісної діяльності, що проводяться в різних країнах. Щоб ці заходи були ефективними, повинен існувати компетентний захист звітів щодо корупції.

5.4 Зовнішній обмін інформацією щодо антикорупційних заходів, відображений, наприклад, у положеннях кодексу корпоративної етики, може переконати вже наявних та можливих у майбутньому «асоційованих осіб» та може діяти як стримуючий фактор для тих, хто може вести хабарницьку діяльність в організації. Такий інформаційний обмін може включати інформацію про запобігання корупції та контроль, санкції, наслідки внутрішніх розслідувань, контроль за набором нових працівників, створення нових контрактів та офіційних пропозицій. Комерційна організація може вважати за можливе обмін інформацією щодо антикорупційної політики та зобов'язаннями із ширшою аудиторією, такої як інші організації в спільному секторі та галузеві організації, що виходять за межі «асоційованих осіб».

Професійна підготовка

5.5 Як і інші заходи, професійна підготовка повинна співвідноситися зі ступенем ризику, проте деяка професійна підготовка може бути дієвою у закріпленні корпоративної антикорупційної політики незважаючи на ступень ризику. Професійна підготовка може мати форму освітніх тренінгів та сприяти обізнаності щодо загрози корупції загалом та в окремих сферах, у яких організація працює особливим чином, та у багатьох інших шляхах.

5.6 Загальна професійна підготовка може бути

обов'язковою для нових працівників чи для агентів (відповідно до зумовленого ризику) як частина процедури прийому на посаду, проте слід брати до уваги можливі певні ризики на певних посадах. Слід також зауважити, що слід пристосовувати подібні тренінги до певних потреб тих, хто залучений у заходи «поговори на чистоту» та дії з високим ризиком корупційних діянь, такі як закупівлі, підписання угод, дистрибуція і маркетинг та робота у країнах з високим ризиком хабарництва. Ефективна професійна підготовка – це тривалий, контрольований та регулярно оцінюваний процес.

5.7 Цілком можливо, що залученим в корупцію людям потрібно буде пройти професійну підготовку. Особливо це стосується осіб, що знаходяться під великим ризиком. В будь-якому випадку організація потрібно заохочувати таких осіб до професійної підготовки із запобігання корупції.

5.8 Сьогодні існує не так багато форматів професійної підготовки, що доступні як доповнення до традиційного засідання чи формату семінарів, такі як інтернет-освіта чи інші види, основані на роботі з веб-сайтами. Проте яким би не був формат, професійна підготовка повинна досягати поставлених цілей забезпечення тих, хто бере участь, встановленням чіткого розуміння політики та засобів, що використовуються для них.

ПРИНЦИП 6. КОНТРОЛЬ ТА НАГЛЯД

Комерційна організація контролює та наглядає за заходами запобігання корупції та за людьми, що пов'язані з нею та удосконалює такі заходи в разі необхідності.

Коментар

6.1 Корупційний ризик, з яким комерційна організація стикається з часом може змінюватися, як і характер та масштаб діяльності організації, і в свою чергу заходи, що необхідні для зменшення таких ризиків також можуть змінюватися. Внаслідок цього комерційні організації повинні розробити план, як контролювати та оцінювати ефективність їх засобів запобігання корупції та пристосувати їх, де це буде необхідно. Крім регулярного контролю комерційна організація може вдатися до нагляду за своїми процесами як реакція на інші стимулюючі причини, напри-

клад, урядові зміни в країнах, в яких організація має справи, випадок хабарництва чи негативний відгук в пресі.

Заходи

6.2 Існує велика кількість внутрішніх та зовнішніх механізмів нагляду, котрі комерційна організація може вважати корисними. Різні системи, що встановлюються для утримання, виявлення та простежування корупційних дій, а також контролю за моральним рівнем транзакцій, таких як внутрішні механізми фінансового контролю, допоможуть забезпечити розуміння ефективності заходів, розроблених для запобігання корупції. Дослідження персоналу, опитувальники та біографічні дані, що взяті під час професійної підготовки також допоможуть забезпечити важливе джерело інформації для засобів, за допомогою яких працівники зможуть бути проінформованими щодо антикорупційної політики.

6.3 Організації також можуть використовувати формальні тимчасові перевірки керівництва. Також вони можуть використовувати практичну інформацію з інших організацій, наприклад, торгові організації можуть надати звіти основних прикладів хорошої чи поганої практики.

6.4 До того ж, організації можуть знаходити певні форми зовнішнього контролю чи гарантії ефективності антикорупційних заходів. Деякі організації здатні застосовувати засвідчену згоду незалежно встановленого антикорупційного стандарту, затвердженого асоціаціями промислового сектору чи багатосторонніх органів. Проте, таке засвідчення не обов'язково означає те, що заходи комерційної організації для запобігання корупції є «достатніми» для усіх випадків порушення Розділу 7 Закону «Про хабарі».

ДОДАТОК А. АНАЛІЗИ ПРИКЛАДІВ ЗАКОНУ «ПРО ХАБАРИ» 2010

ВСТУП

Ці аналізи прикладів (які не є частиною посібника і про які йшла мова у Розділі 9 Закону) розглядають те, як застосування шістьох принципів може впливати на кількість гіпотетичних випадків, з якими комерційна організація може мати справу. Уряд вважає, що ці наочні приклади можуть допомогти комерційним організаціям обрати найбільш підходящі засоби запобігання корупції, що відповідатимуть потребам.

Ці аналізи прикладів є наочними. Вони призначені для доповнення посібника. Вони не замінюють чи суперечать жодному з принципів. Інформація, яка подається нижче лише показує деякі випадки можливого застосування принципів і не повинна вважатися як стандарт чи настанова. Приклади містять припущення, що окреслюють основну лінію дій та можуть бути доречними для усіх організацій будь-якого розміру. Відповідно, інформація, що подається нижче не є:

- Вичерпною для будь-якого розгляду та умов
- Вирішальною для відповідних заходів
- Вирішальною для некомпетентних заходів, так як не усі пункти можуть бути застосовані чи взагалі розглянуті

Усі, крім одного аналізу прикладу, присвячені корупційним ризикам на міжнародному ринкові. Все через те, що корупційний ризик, пов'язаний з міжнародним ринком зазвичай набагато вищий ніж ризик на вітчизняному. Згідно цього зосередження аналізів прикладів на міжнародний ринок найбільше підходить для висвітлення засобів запобігання корупції.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 1 – ПРИНЦИП 1 СТИМУЛЮЮЧИЙ ПЛАТІЖ

Компанія середнього розміру («А») отримала нового клієнта в зарубіжній країні («Б»), зв'язок з яким встановлюється через компанію агента («В»). Оцінка ступеня ризику компанії визначається стимулюючими платежами які є основною проблемою у гарантуванні надійного імпортування товару в Б та транспортування його до місця підприємства нового клієнта. Цей процес часто вимагає «плати за огляд», перед тим як інспектори імпорту в Б нададуть акт перевірки та підтвердять цілісність товару.

А може використати будь-який чи декілька наступних варіантів:

- Інформаційний обмін своєї політики невиклати стимулюючих платежів з В та її персоналом.
- Пошук рішення в актах перевірки та платежу Б для забезпечення розрізнення між оплачуваним належним чином платежем та прихованим стимулюючим платежем.
- Розробка реалістичної шкали часу під час планування проекту для того аби графік перевезення, імпорту та доставки дозволяв де можливо ухилитися від чи перевірити стимулюючий платіж.
- Подати запит для того аби В проконсультував свій персонал про ймовірні потреби ухилення від стимулюючого платежу та про відповідні закони та положення Закону «Про хабарі» від 2010.
- Як частина будь-якої контрактної угоди, запропонувати чи застосувати певні заходи для В та персоналу, які можуть включати, якщо є в цьому потреба одне чи більше із наступних положень:
 - Запит щодо законності замовлення
 - Запит квитанцій та ідентифі-

каційних даних представника компанії, що робить замовлення

- Запит консультування з вищими посадовими особами
- Намагання уникнути «плати за огляд» (якщо це не є обов'язковим) готівкою чи прямо в руки представнику компанії
- Інформування про те, що вимагання платежів, які відповідають запиту, може означати те, що А (і можливо В) можуть порушити Британський закон.
- Інформування про те, що під час вимагання плати, В необхідно проінформувати посольство Британії про запит.
- Встановлення тісного зв'язку з В для того аби тримати на належному рівні будь які місцеве виробництво, що може забезпечити рішення та заохочення В для розробки власних стратегій, що базуються на місцевому досвіді.
- Використовування будь яких Британських дипломатичних каналів чи участь у місцевих аполітичних організаціях, для того аби здійснити тиск на органи влади Б, щоб вони здійснили якісь дії аби зупинити вимагання стимулюючих платежів.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 2 – ПРИНЦИП 1 ВІДПОВІДНІ ЗАХОДИ

Від маленьких до середніх монтажні компанії працюють виключно із внутрішнім ринком Великої Британії. Вони покладаються на незалежних консультантів, що полегшують можливості бізнесу та допомагають у підготовці перед-кваліфікаційної документації та формальних заяв для пошуку нових бізнес-угод. Такі консультанти працюють за принципом незалежності сторін. Їх обирає на роботу торговий персонал і вони обираються через їхню велику кількість бізнес контактів та особливу інформацію, якою вони володіють. Причиною того, що їх наймають є збільшення перспектив компанії отримати тендер та бути у спискові учасників, що задовольняють перед-заявні вимоги та також шанси бути обраним як основний постачальник чи суб-постачальник. Довіра консультантам, і при цьому труднощі у контролюванні витрат, що часто включають в себе грошові операції повинні бути визначені компанією як джерела можливих середніх чи високих ризиків корупції.

Для того аби зменшити такі ризики компанія повинна використати будь-який або декілька наступних варіантів:

- Інформаційний обмін положеннями політики, що включає прозорість та нульову можливість корупції під час виконання бізнесових завдань. Про положення треба проінформувати персонал, відомих консультантів та зовнішніх контактів, таких як секторальні органи та місцеві зовнішньо-торгівельні палати.
- Зміцнення комплексної перевірки перед наймом консультантів. Це може включати створення запитів через бізнес контакти, місцеві зовнішньо-торгівельні палати, Бізнес асоціації, чи інтернет-пошуки бізнес партнерів та фінансових можливостей.
- Розгляд термінів дії контрактів консультантів аби вони виконували зобов'язання перед нульовою можливістю корупції, встановлювали чіткі критерії для забезпечення легітимності представницьких витрат та також детально визначали розмір самих виплат, зокрема витрат.
- Розгляд процесу встановлення кон-

сультантами контактів як предмету періодичного контролю та пролонгації.

- Залучення уваги торгового персоналу до ключових моментів посібника по запобіганню корупції, а також і іншого персоналу, що має справу з пропозиціями по укладенню контракту та залучених консультантів.
- Періодичне наголошення на своїй політиці та заходах, на зустрічах – наприклад, це може бути основним питанням на зустрічах, що відбуваються кожні декілька місяців.
- Забезпечення конфіденційності персоналу та зовнішнім бізнес контактам аби розвіяти будь-які підозри корупційних дій з боку компанії.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 3 – ПРИНЦИПИ 1 ТА 6 СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Компанія середнього розміру («Г») зацікавлена у великих закордонних мінеральних родовищах. Г пропонує спільну діяльність місцевій шахтарській компанії («Д»). Припускається що Г та Д матимуть рівні активи у спільній компанії ГД. Г вважає необхідну взаємодію ГД та місцевих державних чиновників як джерело можливого ризику корупції.

Під час переговорів про спільну ГД Г може застосовувати наведені нижче заходи запобігання корупції:

- Паритет у представництві ГД
- Що ГД встановить певні рамки, створені для забезпечення дотримання усіх відповідних антикорупційних законів. До цих рамок можуть належати:
 - Подарунки та представницькі витрати
 - Узгодженні розроблені правила
 - Контракт на поставку
 - Найм третіх осіб, включаючи умови комплексної перевірки
 - Встановлення контактів з державними чиновниками
 - Професійна підготовка персоналу на умовах великого ризику
 - Запис ведення та бухгалтерського обліку.
- Створення аудиторського комітету з щонайменш одним представником

від кожної Г та Д, що має повноваження огляду рахунків та витрат та зобов'язаний надавати регулярні звіти.

- Протягування Г та Д до зобов'язань перед корупційними законами по відношенню до операцій ГД з певною відповідальністю для Г чи Д за порушення договору між ними. Це має бути матеріальна відповідальність, що приведе до припинення договору чи інших наслідків.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 4 – ПРИНЦИПИ 1 ТА 5 ПРЕДСТАВНИЦЬКІ ВИТРАТИ ТА ВИТРАТИ НА РЕКЛАМУ

Інженерна фірма («Ж») використовує програму щорічних подій, забезпечуючи розваги, обіди на високому рівні та відвідування різних спортивних заходів, як певний знак подяки бізнес партнерам за довгі взаємини. Приватні організації та фізичні особи охоче оплачують транспортні витрати та витрати на розміщення під час таких подій. Транспортні витрати та витрати на розміщення закордонних чиновників часто оплачує Ж.

Ж може використовувати один або декілька із наступних варіантів:

- Застосовувати оцінку ступеня ризику корупції під час ведення справ з бізнес партнерами та закордонними державними службовцями та особливо під час представницьких витрат та витрат на рекламу.
- Публікація положень політики для забезпечення прозорих, відповідних, поміркованих та легітимних представницьких витрат та/чи витрат на рекламу.
- Питання внутрішнього посібника, щодо заходів, що застосовуються для забезпечення представницьких витрат та витрат рекламу включають в себе:
 - що будь які заходи – є розробленими для забезпечення прозорості та узгодженості між відповідними законами та нор-

- мами і Ж
- що будь які заходи – є розробленими для забезпечення прозорості та узгодженості між відповідними законами та нормами і закордонними державними чиновниками
 - що будь яке представництво повинно відображати бажання зміцнити добрі взаємини та показати вдячність, і що витрати на рекламу повинні удосконалювати репутацію Ж як комерційної організації, покращувати презентацію її товарів та послуг чи забезпечення привітних стосунків.
 - що приймаюча сторона не повинна справляти враження, що вона є під певним зобов'язанням вести бізнес чи що незалежність приймаючої сторони може бути порушеною
 - критерії, що використовуються при вирішенні відповідних рівнів представництва для приватних та державних бізнес партнерів, клієнтів, постачальників та закордонних державних чиновників та типу представництва, що відповідатиме різним видам обставин
 - що забезпечення представництва державних чиновників є зрозумілим для державного органу, то ж цілком зрозуміло хто і що представлятиме
 - витрати на певні додаткові заходи повинні бути обговорені керівництвом
 - ведення звітності (бухгалтерії, регламенту, розрахункових рахунків, товарних накладних, тощо)
 - Регулярний контроль, нагляд та оцінка внутрішніх заходів та дотримання зобов'язань
 - Відповідну професійну підготовку та нагляд за персоналом.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 5 – ПРИНЦИП 3 ОЦІНКА РИЗИКІВ

Невелика спеціалізована фірма шукає шляхи розширення свого бізнесу на декількох ринках, що розвиваються, і усі пропонують адекватні можливості. Фірма не має компетенції у справах оцінки ступеня ризику та є невпевненою, як оцінити ризики з'являючись на новому ринкові.

Невелика фірма може використати один чи декілька із наступних варіантів:

- Об'єднати оцінку ступеня ризику корупції з дослідженням, для виявлення оптимального ринку для розширення бізнесу.
- Пошук поради у Британських дипломатичних установах та урядових організаціях, таких як Департамент сприяння торгівлі та інвестиціям Великобританії.
- Консультування щодо загальних оцінок ступеня ризику корупції по країні, що проводять місцеві торгові палати, неурядові та секторальні організації.
- Пошук поради у промислових представників.
- Дотримання загальної чи спеціальної консультації з подальшим незалежним дослідженням.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 6 – ПРИНЦИП 4 КОМПЛЕКСНА ПЕРЕВІРКА АГЕНТІВ

Середня чи велика фірма спеціалізованого устаткування («З») має можливість появи на ринку, що розвивається в іншій країні («К»), шляхом укладення контракту з урядом на поставку устаткування для держави. Місцева угода вимагає, щоб будь-яка закордонна комерційна організація повинна проводити такі операції за участі місцевого агента. З зацікавленій у наймі агента з хорошою репутацією та прагненням бути впевненим у тому, що ризик корупції під час розвитку свого бізнесу на новому ринкові буде мінімізований.

З може використати один чи декілька із наступних варіантів:

- Укладання відповідного опитувальника для потенційних агентів, вимагаю-

чи, наприклад, деталі власності. Якщо це не фізична особа; резюме та рекомендації від тих, хто надають такі послуги; деталі будь якого директорства, існуючих партнерств та партнерства з третіми особами та будь-які юридичні чи нормативні дані.

- Мати чітке положення про точну суть пропонованих послуг, цін, комісійних винагород, гонорарів та привілейованих способів оплати.
- Проведення дослідження, включаючи Інтернет пошуки, щодо перспективних агентів та, якщо це юридична особа, то кожної людини, яка матиме певні справи.
- Створення запитів з відповідними органами влади в К для перевірки інформації, наданої агентом в опитувальнику.
- Дотримуватись посилань та вносити ясність у будь-які питання, що можуть виникнути з поданої в опитувальнику інформації чи будь-якої іншої інформації отриманої від агентів, та проведення, якщо можливо, переговорів тет-а-тет.
- Запит чи доказ будь-якої антикорупційної політики власне самого потенційного агента та, якщо це юридична особа, то і звітів, щодо заходів та документації.
- Бути готовим до основних ключових комерційних питань, таких як:
 - Чи взагалі необхідним є агент?
 - Чи має агент відповідну компетенцію?
 - Чи співпрацюють вони або пов'язані з державними чиновниками?
 - Чи та плата, яку ви запропонували, є раціональною та комерційною?
- Відновити запити на комплексну перевірку періодичної основи, якщо агент вже затверджений.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 7 – ПРИНЦИП 5 ІНФОРМАЦІЙ- НИЙ ОБМІН ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

Маленька Британська фірма спеціалізованого устаткування («Л») найняла фізичну особу в якості місцевого агента та консультанта («М») для надання допомоги у отриманні контракту та розвитку свого бізнесу в зарубіжній країні де ризик корупції є великим.

Л може обрати один чи декілька із наступних варіантів:

- Повідомити персонал Л про всі антикорупційні положення Л, кодекс корпоративної етики та, де це є необхідним, тих деталей антикорупційних політик, що застосовані у цьому тендері.
- Створення відповідних контрактних рамок по запобіганню корупції між Л та М, як наприклад: вимога до М не пропонувати і виплачувати хабар; надання Л повноважень перевіряти діяльність та витрати М; вимога до М надавати звіти, якщо будуть випадки хабарництва з боку чиновників; та у випадку підозри у діяльності М, надання Л прав для припинення договору.
- Повідомити персонал Л про політику та заходи, що використовуються у випадках представницьких та стимулюючих платежів, включаючи усі механізми контролю за фінансами, санкції, щодо порушення правил та інструкцій правильного запиту, щодо підозрілої поведінки.
- Доповнювати інформацію, де можливо, за допомогою проведення професійної підготовки персоналу Л, що залучений у справі з зарубіжною країною.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 8 – ПРИНЦИП 1,4 ТА 6 РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО РЕГІОНУ ТА БЛАГОДІЙНІ ПОЖЕРТВУВАННЯ

Компанія («Н») експортує зернові продукти для сільгоспвиробників по всьому світі. Її представник відправляється до іншої країни («П») аби обговорити з місцевим сільськогосподарським підприємництвом можливості постачання нових сортів пшениці, які є стійкими до хвороби, що недавно атакувала регіон. На зустрічі, голова підприємництва повідомляє представнику Н про проблеми непридатності антиретровірусних ліків перед місцевим високим інфекційним рівнем ВІЛ.

На наступній зустрічі з представником П щодо затвердження нового сорту пшениці для імпорту, представник пропонує Н оплатити антиретровірусні ліки і зауважує, що це буде позитивним фактором у розгляді Урядом ліцензії на імпорт нового сорту зернових. На наступній зустрічі, той же самий представник заявляє, що Н повинна пожертвувати гроші конкретним благодійним фондам, що запропонував чиновник, як представник стверджує, який потім зробить усі необхідні кроки для купівлі та поширені ліків. Н вважає, що цей процес зумовлює потенційні корупційні дії.

Н може використати один або декілька із наступних варіантів:

- Здійснення розумних спроб проведення комплексної перевірки, включаючи консультацію з персоналом та будь-якими бізнес партнерами, що компанія має у країні П для того аби запевнити себе, що запропонована схема є повністю законною та відповідає усім законам та кодексам, що застосовуються до закордонного державного чиновника, що є відповідальним за товар. Це можна зробити, якщо зібрати інформацію щодо:
 - місцевих законів розвитку місцевого регіону у П, як частина Урядового сприяння, але якщо немає відповідних законів, то офіційного статусу та законності запропонованої схеми
 - докладних даних благодійного фонду, включаючи його легальний статус, репутацію в П, і

якщо такі наявні, то схожих проектів та

- будь-які зв'язки, що благодійний фонд міг мати із вищезгаданим закордонним чиновником, якщо можливо.
- Створення внутрішнього інформаційного плану, розробленого для того, аби запевнити, що будь-які взаємини з благодійними організаціями проводяться відверто та відкрито і не виникає жодного зазіхання на частину доходу з контракту чи ліцензії.
- Створення відкритих політик та заходів, щодо підбору благодійних проектів та ініціатив, що інформовані про оцінку ступеня ризику.
- Професійна підготовка та підтримка персоналу у запровадженні політики та заходів інформаційного обміну, що забезпечує те, що усі заяви будуть розглянуті, а дотримання встановлених вимог проконтрольоване.
- Якщо благодійні внески в країні П за просто надходять урядовим чиновникам чи іншим особам, за розпорядженням чиновників, треба піднімати тривогу та Н повинна шукати способи контролю за шляхами виплат чи знайти альтернативні методи пожертвувань, такі як офіційне «зведення балансу» чи «соціальний дохід», що узгоджується з урядом П.
- Оцінка політик, що стосуються благодійних пожертвувань, як частини наступного огляду антикорупційної політики.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 9 – ПРИНЦИП 4 КОМПЛЕКСНА ПЕРЕВІРКА АГЕНТІВ

Невелика Британська компанія («Р») покладається на агентів в країні («С»), з якої компанія імпортує місцеву високоякісну швидкопсувну сировину і до якої експортує готовий продукт. Корупційні ризики, з якими компанія може зіткнутися, виникають через довіру агентам та їхнім взаєминам з місцевими бізнесменами та чиновниками. Р запропонували нову бізнес можливість у С через нового агента («Т»). Договір з Т потрібно заключити дуже швидко.

Р може використати один чи декілька із наступних варіантів:

- Запровадження комплексної перевірки та перевірки біографічних даних Т, що є відповідним до ризику перед наймом Т, і що може включати:
 - Запити через бізнес контакти Р, місцеві торговельні палати чи бізнес асоціацій, чи Інтернет запити
 - Пошук бізнес зв'язків та фінансових положень Т та перегляд резюме Т аби бути впевненим, що Т має підходящий досвід.
- Розгляд, того як краще розробити схеми співпраці з Т, включаючи те, як Т буде ви нагороджений за свої послуги, та пошук шляхів запевнення Т, що існують відповідні закони та кодекси, що стосуються закордонних державних чиновників.
- Підписання з Т контракту, що може бути поновленим як щорічно, так і періодично.
- Періодична поїздка до С для нагляду за ситуацією роботи агента.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 10 – ПРИНЦИП 2 ЗОБОВ'ЯЗАННЯ КЕРІВНИЦТВА

Невелика або середня суміжна фірма, що шукає контракти на закордонних ринках, де присутній ризик корупції. Як частина підготовчих дій, керівник вищої ланки присвятив деякий час участі у розвитку сектора антикорупційної ініціативи.

Керівництво фірми може використати один чи декілька із наступних варіантів:

- Створення чіткого положення, поширеного на весь персонал та основних бізнес партнерів, щодо їхнього зобов'язання вести бізнес відкрито, чесно та справедливо, посиляючись на основні заходи запобігання корупції та залучення у секторальну ініціативу.
- Встановлення кодексу корпоративної етики, що включає підходящі антикорупційні положення та забезпечення вільного доступу працівників та третіх осіб до нього на власному веб-сайті.
- Керівна ланка наголошує на важливості розуміння та застосування кодексу корпоративної етики робочою силою та іншими особами та наслідків за порушення політики чи положень пов'язаних з запобіганням корупції для працівників, менеджерів та зовнішніх залучених осіб.
- Знаходження особи з вищої ланки, для контролювання запитів та повідомлень щодо корупційних діянь.

АНАЛІЗ ПРИКЛАДУ 11 ВІДПОВІДНІ ЗАХОДИ

Невелика експортна компанія веде свої справи через агентів у декількох зарубіжних країнах. Визначивши рівень корупційного ризику, пов'язаного з роботою агентів, компанія розглядає можливість розвитку відповідних та орієнтованих на запобігання корупції заходів.

Компанія може використати один чи декілька із наступних варіантів:

- Проведення торгових виставок та торгових публікацій для періодичного інформування про антикорупційну політику та, якщо можливо, про деякі деталі цієї політики та заходів.
- Усний чи письмовий обмін інформацією щодо намірів запобігання корупції з усіма агентами.
- Встановлення рамок, розроблених для звернення уваги на корупцію, таких як:
 - Запит відповідної інформації та перевірка біографії через Інтернет.
 - Впевнитися що усі рекомендації в порядку та виконуються
 - Включення антикорупційних зобов'язань у положення усіх поновлених контрактів.
 - Використання існуючих внутрішніх розпорядків, таких як періодичні збори персоналу для підвищення обізнаності у «тривозі», як розцінює контроль за агентами, наприклад ухильні відповіді на прямі запити інформації, ретельно підготовлені операції платежу, що включають третіх осіб, спеціальний чи незвичний запит на сумнівні витрати відшкодування.
- Використання зовнішніх джерел інформації (Департаменту торгівлі та інвестицій Великобританії, секторальних організацій), щодо корупційних ризиків в конкретних ринках та використання даних для інформування агентів.
- Впевненість, що персонал має конфіденційні засоби для підняття тривоги щодо корупційних діянь.

**БІЛЬШЕ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПУБЛІКАЦІЮ
ТА ДІЯЛЬНІСТЬ TRANSPARENCY
INTERNATIONAL УКРАЇНА ДІЗНАЙТЕСЬ
ЗА КООРДИНАТАМИ:**

ГОЛОВНИЙ ОФІС:

25006 м. Кіровоград, вул. Єгорова, буд. 40, оф. 203

ПРЕДСТАВНИЦТВО У КИЄВІ:

01033 м. Київ, вул. Сакаганського 69, оф.6

E-MAIL: [INFO@TI-UKRAINE.ORG](mailto:info@ti-ukraine.org)

САЙТ: WWW.TI-UKRAINE.ORG

ТЕЛЕФОН:

т. +38(044)360-52-42

ф. +38(0522)27-27-54